

1941-XX XIII ~ КН. V

БЪЛГАРСКИ
ТУРИЗЪМЪТЪ

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

МЕСЕЧНО СПИСАНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ
ЗА ТУРИЗЪМЪ, ПЛАНИНАРСТВО И СКИОРСТВО
ИЗДАВА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО
РЕДАКТИРА БОЖИДАРЪ СТОИЧКОВЪ

СЪДЪРЖАНИЕ

Нашето дѣло — Агитационни статии
отъ Д-ръ Божко Ковачевски, Д-ръ Иванъ Попивановъ, Илия Ивановъ, Георги Драгоевъ,
Тодотъ Тодоровъ, Петъръ Боевъ, Найдень Памукчиевъ, Василь Радевъ
Смѣхътъ като планинска необходимостъ — Петъръ Боевъ
На Мальовица съ киноапаратъ — Захарий Жандовъ
Опашати земноводни — Д-ръ Иванъ Бурешъ
Планово фотографно снимане на българскитѣ планини — Георги Ст. Георгиевъ
Нержкотворниятъ храмъ, легенда за Аладжа манастиръ — Коста Траяновъ

ИЗВЕСТИЯ

За планинитѣ ни
Съюзни вести
По защитата на родната природа — А. С. Ангеловъ
Заслонъ „Св. Ив. Рилски“ — Б. Стоичковъ
Подъ нашето око
Германскитѣ алпийски стрелци на Олимпъ — Б. Ст.

Редакция и администрация ул. Позитано № 6, София, Тел. № 2-75-89 — Пощенска чекова
смѣтка № 672. Годишенъ абонаментъ лв. 45 за членове и лв. 100 за нечленове. Излиза
годишно въ 8 книжки, две отъ които двойни. Ваканционни месеци юлий и августъ.

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ
ИЗДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

Редакторъ БОЖИДАРЪ СТОИЧКОВЪ

ГОДИНА XXXIII

МАЙ 1941

КНИЖКА 5

Нашето дѣло

Д-ръ БОЖКО КОВАЧЕВСКИ

Творческото дѣло на Б. т. с. е толкова голѣмо, че не е нужна особена пропаганда, за да се обърне вниманието на обществото върху него. Планинският хиж и маркировката говорятъ на всички, които възлизатъ по планината за дѣлото на организиранитѣ туристи. Въ морално отношение достатъчно е да се припомнимъ, че Съюзътъ ни приучи гражданитѣ да обхождатъ планината и да я обикнатъ.

И все пакъ агитационниятъ месецъ е нуженъ за да се напомни дълга на гражданитѣ къмъ организацията и да се призоватъ да възлизатъ въ редоветъ ѝ нови, неорганизиранни туристи. Зашото колкото и една организация да е голѣма и силна, тя ще може да развива дейностъ, само ако бжде морално и материално подкрепена, само ако къмъ броя на дейнитѣ туристи се прибавятъ всѣкигодишно нови стоици, хиляди идейни борци.

Нашата програма все още е незавършена: за насъ всѣки съгражданинъ трѣбва да привикне да излиза всрѣдъ природата. Строителната програма, която носи улеснение, още не е завършена до цѣлостна система.

А ето, че живота ни поставя и нови задачи. Земи, които отъ вѣкове сж били български, по които се е разнасяла винаги българска речъ, които сж наредени съ кръвта на български

войни, по които не бѣха достъпни за българския туристъ — Македония, Тракия, Моравия, Западнитѣ покрайнини — се връщатъ отново къмъ майка България.

Блѣнътъ на Алеко за свободни екскурзии по Пиринъ и Шаръ планина се осъществява.

Да се подготвимъ за голѣмитѣ задачи, които се откриватъ предъ насъ. Да стегнемъ редоветъ си.

Велика България ни зове!

Д-ръ ИВАНЪ ПОПИВАНОВЪ

Колкото богата и щастлива да бѣше за Б. т. с. изтеклата година откъмъ материално творчество, не може да се отрече отъ друга страна, че тя протече подъ знака на едно явно смущение въ организационния и духовенъ животъ на клоноветѣ, което настъпи като естествена последица на изключителнитѣ събития, които за една година промѣниха Европа.

Колкото и слабо, сравнително, да се почувствува отражението на тѣзи драматични събития въ България, все пакъ идейниятъ животъ и у насъ имаше да се развива при нова, промѣнена психологична обстановка. Безъ да бѣше разколебана нашата идейностъ, творческата и организационната ни дейностъ бѣше понижена. Членоветѣ си бѣха съжитѣ, съ сжщия тури-

стически менталитетът, съ същия свой темперамент. Но много от тях тръбваше въ името и въ изпълнение на друг, много по-върховен от този към организацията дълг, по няколко месеци през годината да се отделят от своята срѣда, следователно и от организацията, а това не можеше да не се отрази неблагоприятно, особено тамъ, където тѣзи членове заемаха ръководещи мѣста. Освенъ това, тревожното и неспокойно време отне доброто разположение и настроение на онѣзи културни и обществени срѣди, които ни даваха винаги своята подкрепа, съчувствие и сътрудничество. Тѣ пакъ сж задъ насъ, пакъ сж готови да ни помагатъ, но тѣхното внимание сега е другаде фиксирано, грижитъ имъ другаде сж насочени и само едно силно и здраво чувство и едно непоколебимо убеждение ги държатъ привързани къмъ насъ. Ние нѣмаме никакви основания да се съмняваме и въ идейната стабилност на нашитѣ членове, които при всички обстоятелства и при всички превратности сж били и ще бждатъ туристи. Безъ да бждемъ песимисти, не трѣбва да се увеличае и да забравяме настѣпилитѣ нови условия, Нашитѣ усилия трѣбва да бждатъ да запазимъ сегашното си положение, безъ да желаемъ занаяпредъ нѣщо много.

Ако бждемъ щастливи да достигнемъ нови придобивки, а такива сигурно ще имаме, то ще бжде плодъ на изключителни усилия и ново доказателство за творческия потенциалъ на българския туризъмъ.

Изтеклата година мина, но обективната обстановка не само че не се е промѣнила, но съществуватъ всичкитѣ основания да се предполага, че тя ще бжде още повече отежчена. Ние трѣбва следователно да сме готови съ упоритост и твърдостъ да посрѣщнемъ затрудненията, които ни чакатъ, за да ги преодолѣемъ и да запазимъ престижа на организацията, на нашия Български туристически съюзъ.

ИЛИЯ ИВАНОВЪ

Българскиятъ туристически съюзъ бѣше решилъ да отпразднува съвмѣстно съ последния туристически съборъ четиредесетгодишнината отъ основаването на първото българско туристическо дружество. Изключителното положение попрѣчи на това културно тържество, чрезъ

което българскитѣ туристи щѣха да изтъкнатъ предъ външния свѣтъ голѣмитѣ духовни и веществени придобивки, които създадоха съ беззаветната си преданность и неуморенъ трудъ въ този кратъкъ периодъ отъ време.

Работейки съ фанатизма на старитѣ християни въ една епоха на страшна социална депресия, настѣпила следъ злополучната европейска война, когато ожесточенитѣ вътрешни борби доразрушаваха малкото запазени отъ войната ценности, туриститѣ подеха здраво идеята за обновата на човѣшкия духъ и човѣшкитѣ добродетели чрезъ общението съ природата и я издигнаха въ храмъ, достоенъ да съперничи съ величието на българскитѣ планини, съ които приобшиха дѣлото си.

И сега, когато българскитѣ планини сж изпѣстрени съ множество удобни хижи и станaхa достъпни за всички любители на природата, когато въ всѣка библиотека се намиратъ множество туристически издания — художествени и научни — отъ които могатъ да се почерпятъ знания за особеноститѣ и красотитѣ на нашата природа, когато душата на хилядитѣ привърженици на туризма е облагородена съ любовъ къмъ човѣка и природата, а знанието е обогатено съ нови данни за тайнитѣ, които тя крие въ себе си и въ своитѣ творения — мисълта неволно се връща назадъ въ годинитѣ на близкото минало, когато се зараждаше това велико културно дѣло и проявяваше първитѣ наченки на своето съществуване, неподозирайки може би своя удивителенъ напредкъ.

Бѣха знойни лѣтни дни презъ юлий 1922 година. Буреноснитѣ облаци забулваха все тѣй застрашително хоризонта на обществения животъ въ страната и не даваха изгледи за прояснение. Нестихващитѣ вътрешни борби създаваха сериозни безпокойства за бждещето на нацията. Липсваха сили за духовенъ подемъ и никой не търсѣше изходъ отъ тежкото положение въ една творческа и културна дейность, а предпочиташе пѣтя на отрицанието.

Всрѣдъ така отровената отъ общественитѣ борби атмосфера, когато всѣка надежда за единъ духовенъ подемъ се смѣташе за загубена, едно неочаквано събитие обнадежди и стопли сърдцата на тѣзи, които върваха още въ творческитѣ сили на българския народъ. Туриститѣ отъ едно малко градче, скътано въ пазвитѣ на Рила, провъзгласяваха за привър-

шено своето скромно туристическо дѣло съ построяването на първата българска хижа „Скакавица“, близу до очарователният „Седемът Рилски езера“ и приканваше българските граждани и любители на природата да присъствуват на освещаването ѝ. Онѣзи, които намираха отражението на живота въ пакостните политически борби и преследвания, отминаха съ ирония този милъ културенъ подвигъ, като нѣщо несериозно и непотрѣбно. За онѣзи, обаче, които се бѣха отвратили отъ тѣзи борби и търсѣха да намѣрятъ проявата на българския духъ въ нѣщо по-възвишено, той бѣше едно откровение и подигна самочувствието имъ за новъ животъ и нови кръгозори. Общото въодушевление бѣше изразено въ потоци млади и стари любители на природата отъ всички краища на България, които полазиха изъ стръмнитѣ пѣтеки по долината на Скакавица за да взематъ участие въ тържеството и да поздравятъ неговитѣ виновници за първия запаленъ отъ тѣхъ факелъ въ храма на туризма и на отрезвението.

„Скакавица“ бѣше триумфъ на победата на българската творческа воля и трезво съзнание надъ настѣпилото следъ войната разложение. Чрезъ нея българскитѣ туристи сполучиха да влѣятъ нова струя отъ свежестъ въ нашия общественъ животъ, значението на която едва днесъ можемъ да оценимъ. Защото тя олицетвори въ себе-си началото на едно благородно дѣло, което отърси обществото отъ страшния кошмаръ на пораженството и му посочи пѣтя на творческото приобщение съ природата, отъ което да черпи познания и красота. То подтикна въ села и градове млади и стари любители на природата къмъ организирана туристическа дейность и съревнувание, като ги откъсна отъ пакостната идеология на отрицанието. То даде подема на всички туристи да се заематъ съ неуморенъ трудъ за изграждане на хижи изъ всички кѣтчета на планинитѣ, за да ги направятъ достѣпни. То наложи на българското обществено съзнание признанието за голѣмата културна роля, която упражни и продължава да упражнява туристическото дѣло у насъ.

И сега, когато туристическото движение въ България превъзхожда по мощность всѣка друга културна организация и се явява като богатъ изворъ на просвѣта и духовно усъвършенствуване, налага ни се да обърнемъ по-

гледа си назадъ, къмъ първитѣ негови стѣпки, отекнали преди четиредесетъ години върху голото теме на Черния връхъ, като спрѣмъ вниманието си и върху подвига на Дупничани съ споменѣтъ за онѣзи по-близки дни, когато тѣ поднесоха въ храма на туризма най-скѣпата сжкровищница на своето дѣло и показаха на българския народъ, че лѣкуването на общественитѣ рани и недѣзи трѣбва да се търси не въ отчаянието, а въ творческата мощъ на човѣка, приобщена съ красотата и величието на природата.

ГЕОРГИ ДРАГОЕВЪ

Когато се говори за организирания туризъмъ въ нашата страна, неволно въ съзнанието на познаващитѣ въпроса изпъкватъ дветѣ туристически организации, които сѣ играли голѣма роля за появата и развоя на туристическото движение въ България — Българският туристически съюзъ и Юношеският туристически съюзъ. По-късно къмъ тѣхъ се присѣдини и Българският алпийски клубъ.

Много е трудно да се обхванатъ въ нѣколко страници духовнитѣ и материални постижения на организиранитѣ български туристи, съ които днесъ нашата страна достойно е представена.

Преди всичко, пропагандната дейность на организиранитѣ туристи — художествени списания, туристическа литература, публични сказки — създаде едно рѣдко увлѣчение къмъ роднитѣ планини, което въ известни дни взема невѣроятни размѣри.

Българскитѣ планини се покриха съ множество хижи и заслони, които ги правятъ полеснодостѣпни за всички любители на родната природа. Пѣтищата, които водятъ къмъ тѣзи планински хижи и заслони, бѣха маркирани отъ организиранитѣ български туристи, за да се създаде една по-голѣма сигурность у излетницитѣ. Създадена бѣ и Планинска спасителна служба, която играе голѣма роля презъ зимния сезонъ, когато планинитѣ застрашаватъ съ своитѣ изненади тѣхнитѣ поклонници.

Организиранитѣ български туристи създадоха една туристическа културна традиция въ планинитѣ и дори бихъ казалъ — една туристическа етика. Така тѣ изиграха ролята на духовни пионери при овладяването на българ-

скитѣ планини и опазването имѣ отъ груби посегателства.

Голѣмъ дѣлъ въ тази обща дейность на организиранитѣ български туристи има Юношеският туристически съюзъ въ България — организацията на юношитѣ-туристи, която обединява въ своитѣ редове най-буднитѣ български младежи и си остава най-симпатичната младежка организация въ нашата страна. Плодѣ на любовта у българската младежъ къмъ родната природа и влѣчението ѝ къмъ самостоятелность и личенъ починъ, Ю. т. с. се разраства бързо следъ своето основаване и обединява днесъ хиляди младежи въ своитѣ редове. Презъ него премина по-голѣма часть отъ учащата се младежъ на нѣколкото предъ и следъ военни поколения, която младежъ научи отъ Ю. т. с. повече и истински да обича своята родина. Отъ него тя научи да вѣрва въ собственитѣ си сили и въ свѣтлото бждеще на своя народъ. Ю. т. с. вдѣхна въ душитѣ на своитѣ последователи голѣмата любовь къмъ свѣтлото и красивото въ живота, която ще ги сгрѣва и ще изпълва тѣхнитѣ проявленія и като утрешни граждани на нашата страна.

Независимо отъ общия имѣ характеръ, една естествена връзка прави твърде близки Б. т. с. и Ю. т. с. Естествениятъ развой на нѣщата налага юношитѣ при една предѣлна възраст да напустнатъ редоветѣ на Ю. т. с. и да потърсятъ тѣзи на Б. т. с. Тамъ тѣ намиратъ възможность да продължатъ и развиятъ творческитѣ си възможности въ служба на красивата туристическа идея, на която сж служили въ своитѣ най-хубави години.

Отъ този новъ приливъ на сили Б. т. с. се освежава. Въ неговитѣ редове влизатъ не само млади и ентузиазирани хора, но притежаващи една школа юноши-туристи, които въ новата обстановка и при новитѣ възможности на организацията ще продължатъ да творятъ за преуспѣването на организирания български туризъмъ. И въ тоя смисълъ Ю. т. с. ще пребъде: задъ поколенията остава тѣхното изградено съ идеализъмъ и ентузиазъмъ дѣло, а предъ тѣхъ се чъртае бждещото, въ което тѣ ще вложатъ своя жизненъ опитъ и любовта си къмъ една сжпа идея.

Българскиятъ алпйски клубъ се създаде отъ дейцитѣ на Б. т. с. и Ю. т. с. и израства като плодъ на тѣхната голѣма любовь къмъ българската планина. Въ неговата срѣда минаха

голѣма часть отъ най-изпитанитѣ български планинари, които пожелаха да откриятъ новитѣ пѣтища за българското планинарство и да задълбочатъ своето отношение къмъ планината и по епециално къмъ високата планина. Въ своето 12 годишно съществуване Б. а. к. измина пѣтя на една подготвителна работа, която тепърва ще даде своитѣ резултати, разчитайки на подкрепата на Б. т. с., къмъ който дейцитѣ на Б. а. к. приобщиха своитѣ усилия.

На организирания български туризъмъ предстоятъ сериозни задачи, които изискватъ обединенитѣ усилия на всички туристически срѣди у насъ и тѣхната безпредѣлна любовь къмъ роднитѣ планини. Тѣ трѣбва да ги дадатъ, за да се радваме на нови постижения, които ще бждатъ гордостъ за организирания туризъмъ и за страната ни!

ТОДОРЪ ТОДОРОВЪ

И тази пролѣтъ организиранитѣ туристи ще трѣбва по една таридиция и необходимостъ да се отклонятъ отъ своята планинска дейность и да слѣзатъ между обществото и неорганизиранитѣ туристи за да направятъ агитация за своитѣ постижения и да поискатъ подкрепа и организиране на стоящитѣ вънъ отъ организацията посетители на планината.

Предимно въ нашата агитация, ние трѣбва да посочимъ постиженията, които имаме презъ своята минала дейность и да поискаме подкрепа за новата такава, каквато сме набелязали.

Проследено въ историческия си развой веществено творчество ни дава една положителна линия, която се изразява въ бързо постигане на първитѣ необходимости за посещението на планината. Първитѣ строежи на земянки, хижи и маркировка сж подети отъ клоноветѣ безсистемно. Строено е тамъ кждето нуждитѣ сж били най-голѣми. Това е продължило до 1929 год., когато на събора въ Ловечъ Ц. н. на Съюза излиза съ една програма, въ която се набелязватъ хижитѣ и заслонитѣ, които трѣбва да бждатъ изградени. За единъ осемгодишенъ периодъ следъ този съборъ ние виждаме, че почти две трети отъ тази програма е реализирана. Презъ 1937 година на Съюзния съборъ въ Севлиево отново се слага на преценка, по предложение на Ц. н., извършеното по програмата изработена презъ 1929 година

и се начъртава нова програма, въ която вече виждаме застъпени високопланинските заслони, станали необходими за по голѣмитѣ турове, които се предприематъ вече отъ нашитѣ туристи. Отъ 1937 година до днесъ може да се подчертае една много интензивна строителна дейностъ и то предимно на високопланински заслони.

Покрай тази планова строителна дейностъ, ръководена отъ съюзнитѣ интереси, имаме и строежи съ локално значение, които не могатъ да бждатъ спрѣни, защото иматъ своето оправдание заради развитието на туризма въ отдалѣнатѣ селища.

Презъ настоящата година, сложена на разискване, строителната дейностъ отъ 1937 год. до днесъ ни дава констатацията, че почти всички мѣста, където се налага да има хижи или заслони за завладяване и посещение на планински обекти, сж застроени съ малки изключения. Ние, въ такива именно дни на агитация, можемъ спокойно да излѣземъ предъ обществото и официалната властъ, на които да посочимъ постиженията, които имаме и да ги запитаме? Остана ли планина у насъ, въ която да не сж кацнали вече по нѣколко красиви хижи, построени отъ насъ. Има ли връхъ на нѣкоя планина, подъ който да нѣма хижа, която да не ни позволява да го възкачваме когато и да било. Всичко това изградено сега може би не прави впечатление на много българи, защото малко сж тия, които знаятъ пжтя и начина по който е вървѣлъ този строежъ.

Коя друга организация у насъ може да се похвали съ подобни постижения. Обществена инициатива, подета отъ организираниѣ туристи, безъ ничия подкрепа, често пжти всичко изнасяно на гърба на туриста, съ частни срѣдства и задължения, днесъ нашитѣ планини сж посетени и опознати отъ хиляди българи, само благодарение на условията, които се създадоха чрезъ тия хижи и заслони.

Тази мрежа на повече отъ 50 хижи е гордостъ за България и за българскитѣ туристи, които съ неповторимъ идеализъмъ и жертви дадоха това голѣмо строителство.

И днесъ когато предъ насъ се откриватъ нови обекти съ красиви планини, до сега въ чужди ръце, ние трѣбва да се приготвимъ и съ сжщия идеализъмъ да заработимъ и тамъ.

И сега когато излизаме съ тия постижения трѣбва да отправимъ едно сериозно преду-

преждение къмъ тия, които стоятъ вънъ отъ нашитѣ редове, като ги запитаме защо стоятъ вънъ? Нашитѣ хижи не сж ли използвани и отъ тѣхъ? Не посещаватъ ли планинитѣ, за които ние работимъ и защо тѣ не се чувствуватъ длъжни като насъ да изпълнятъ този дългъ къмъ тѣхъ? Не ги ли обичатъ и тѣ като насъ или отиватъ горе за да рушатъ онова, което е постигнато съ толкова много усилия и жертви?

Отъ друга страна време е вече, съ нашия активъ да отправимъ своя апелъ и къмъ тия, които ръководятъ държавата да разгледатъ нашитѣ постижения и съ огледъ на тѣхъ, да поискаме една справедлива материална подкрепа, защото нуждитѣ растятъ, като съ начинитѣ по които се строеше до сега не може да си служимъ, а пжкъ и необходими сж повече срѣдства за да изградимъ онова, което вече развитието на туризма у насъ налага. Отъ денъ на денъ нашитѣ планини се посещаватъ и отъ чужденци, които се увеличаватъ все повече и поради голѣмитѣ облаги, които даватъ на страната, трѣбва да имъ дадемъ необходимитѣ условия.

ПЕТЪРЪ БОЕВЪ

Днешниятъ вѣкъ е вѣкъ на специализацията. И все пакъ до голѣма степенъ се търси и цени онова, което е масовъ продуктъ не само въ стопанското, но и въ духовното отношение. Защото специалното се търси и разбира отъ ограниченъ брой хора. Тѣкмо затова колкото и да е ценно то, остава недостъпно за мнозинството. Ето защо, трудно е днесъ издаването на вестници и списания, които не носятъ общъ и информационенъ характеръ, особено въ страни като нашата, където тиражътъ е ограниченъ.

Твърде малко списания у насъ могатъ да третиратъ специални въпроси безъ да излизатъ извънъ основната линия на своята идеология.

Едно отъ малкото такива ценни списания е и „Български туристъ“. Ако го проследимъ още отъ самото му начало и до днесъ, ще видимъ, че то неизмѣнно следва една основна линия на поведение. И което е най-важно тая линия е почти права. Въ него нѣма голѣмитѣ идейни лутания, защото още въ началото си то е поставено на една широка и здрава основа — приобщаването на човѣка съ планината.

Проблемитѣ, които планинарството поставя, никогa не сж били измѣстени отъ тая основа,

подъ влиянието на каквито и да било течения или настроения. Наистина, тия проблеми сж били освѣтявани отъ различни гледища, но тия различия само сж задълбочавали въпроситѣ и всестранно сж ги освѣтлявали, безъ да бждатъ измѣствани отъ тѣхния центъръ.

Единъ другъ въпросъ, чиято острота се чувствува отъ всѣко по-специално списание е тая за подбора на темитѣ.

Всѣка статия въ списанието, дори най-общата, трѣбва да има прѣка или косвена връзка съ планината. Това ограничение не стѣснява ли свободата на мисълта и не води ли до изчерпване на темитѣ?

Не е ли до сега описано, снето или нарисувано най-хубавото въ нашитѣ планини и следователно за напредъ не трѣбва ли да се занимаваме съ второстепенни планински обекти или да приповтаряме казаното до сега?

Тая опасностъ отъ изчерпване сжествува, но тя никога не е непосредствена и голѣма, докато въ срѣдитѣ на нашия съюзъ има хора, годни да я преодолеятъ. Всѣко движение и всѣка срѣда изгражда своето вътрешно единство възъ основа на истини, които сж стари, може би, колкото свѣта. Обаче, това движение винаги ще бжде носителъ на новото, щомъ като е годно да излжи отъ своята срѣда млади сили, които да придадатъ новъ обликъ на старитѣ и вѣчни истини, да хвърлятъ новъ погледъ върху досегашнитѣ ценности, да дадатъ новъ стилъ и новъ ритъмъ на живота.

Планината е предметъ на хиляди описания и снимки; отношението между човѣкъ и планина е занимавало не малко хора. И въпрѣки това то никога нѣма да се изчерпи. Защото различни дарования, отъ различни гледища, различно претворяватъ планината.

Единъ ще види даденъ планински обектъ не така както тоя преди него. Другъ чрезъ оригиналността на своята мисълъ или чрезъ магията на своето слово ще създаде едно ново отношение и едно ново разбиране на нѣщо, което въ обикновения си видъ е познато на всички.

Планината следователно е една тема безкрайно разнообразна и вѣчна. Тя никога нѣма да се изчерпи, защото въ нея не само най-великото, но и най-дребното иматъ своя дълбокъ смисълъ и еднакво будятъ възторгъ и удивение.

Докато „Български туристъ“ въ слово и багри отразява красотитѣ на роднитѣ планини, отъ най-малката до най-голѣмата отъ тѣхъ и отъ най-малкото до най-голѣмото въ всѣка отъ тѣхъ, неговитѣ страници ще бждатъ непресъхващъ изворъ на художествена наслада и идейна пробуда.

Влагодарение на една здрава приемственостъ, на едно дейно сътрудничество и просвѣтено ръководство „Български туристъ“, въпрѣки днешнитѣ тежки условия, е едно издание, което изразява и осжществява не само нашата обща мисълъ, но и нашата гордостъ.

Неговото издаване е не само технически въпросъ за хартия и печатъ, а преди всичко продължаване на една културна традиция, чрезъ която „Български туристъ“ надхвърля предѣлитѣ на Б. т. с. за да завоюва цѣлата българска общественостъ.

НАЙДЕНЪ ПАМУКЧИЕВЪ

Въ културно-историческото развитие на българския народъ отъ освобождението насамъ Българскиятъ туристически съюзъ играе значителна роль. Да облагородявашъ въ продължение на четири десетилѣтия поколѣнията въ контактъ съ най-великия учителъ — природата, да ги възпитавашъ въ духъ на беззаветна обичъ и служба на Родината, да изидашъ съ собствени сили едно многомилионно дѣло, предъ което всички се прекланятъ — това е действително подвигъ. Тоя подвигъ, възторгътъ отъ него, дълго време замѣстваше пропагандата въ нашето движение, защото той най-добре доказваше сжщността на идеята ни и печелѣше все нови и нови привърженици. Скромната обстановка, въ която нѣкога Алеко основа нашата задруга, се онаследи отъ неговитѣ възторжени привърженици и последователи, които всѣкога предпочитаха дѣлата по планини и градове да говорятъ вмѣсто тѣхъ. И така, въ периодъ на безшумно сжществуване, задъ което обаче се криеше едно вдъхновено творчество, нашата задруга, обхванала вече въ своитѣ мрежи цѣла туристическа България, се разрастна и надхвърли рамкитѣ на едно тѣсно организационно движение. То се наложи вече като едно голѣмо обществено строителство, което получи навсѣкжде въ чужбина симпатии, а въ насъ си спечели признателността на цѣлъ народъ и държава.

Всичко това ни даде право да излъземъ поне веднажъ въ годината предъ българското общество и да го помолимъ да спре за мигъ своето внимание върху насъ. И затова всѣка година, когато пролѣтътъ разстеле зеленитѣ си губери надъ родната земя и надъ нея затрепти лазура на хубавото майско небе, ние се раздѣляме за малко съ нашитѣ върхари — вѣчнитѣ ни любимци, сваляме раницитѣ и провеждаме своитѣ агитационни дни. Ние не агитираме — ние само изнасяме на показъ едно духовно и материално строителство, което само по себе си е пропаганда. Това е една резултатна пропаганда, въ която всѣки вѣрва, защото думитѣ сж замѣнени съ дѣла.

Пропаганднитѣ срѣдства на Съюза сж много. На първо мѣсто имаме органа му „Български туристъ“. Следъ това идватъ кино-представленията, сказкитѣ и др. Тази година къмъ съществуващитѣ вече срѣдства се прибавя и ново едно — извънредно мощно. Думата ми е за диапозитивната служба.

Понастоящемъ диапозитивната служба при отдѣла пропаганда разполага съ 500 цвѣтни диапозитиви отъ различнитѣ кжтове на нашата страна. Изработени по специаленъ начинъ отъ най-добитѣ наши майстори на цвѣтната планинска фотография, тѣ даватъ една идеална цвѣтна репродукция на фотографирания обектъ и оставятъ незаличимо впечатление отъ планинската красота, съчетана въ гамата на цвѣтоветѣ. Усилията на диапозитивната служба сж насочени къмъ създаването на цѣлостни серии за всѣка планина поотдѣлно, които прожектирани съ специални сказки да даватъ възможностъ на слушателя, чрезъ словото и прожекциитѣ, да добие ясна представа за историята, географическото положение, красиви кжтове и пр. на съответната планина.

Чрезъ тази диапозитивна акция се дава възможностъ на българското общество да се запознае съ красотитѣ на нашата страна. Да се посети Пиринъ отъ Добруджа е доста трудно и не всѣкому се отдава, а нашата диапозитивна служба дава възможностъ на всички да видятъ красивата българска природа, която вече всѣка година привлича все повече и повече мѣстни и чужди почитатели.

Българскиятъ алпийски клубъ се създаде презъ 1929 год. отъ една група школувани въ Ю. т. с. и Б. т. с. туристи съ две много скромни задачи: да обедини въ една идейна връзка най-убеденитѣ привърженици на планината и да удовлетвори потребността отъ системна работа въ страната за и въ високата планина.

Строгитѣ изисквания на устава да се отговаря на известни планинарски качества осигуриха състава на Б. а. к. и до днесъ на високо качество планинари. Идейната му, а не толкова организационна основа, му остави развързани ржцетѣ за упорито, осъществяване на поставената цель — свободно, подтиквано отъжтре завладяване на високата планина въ всѣко едно отношение.

Тамъ, следъ вече дванадесетъ годишно съществуване, Б. а. к. има задъ себе си дѣла и постижения отъ голѣмо значение за българското планинарство. Първитѣ алпийски преходи лѣте и зиме въ Рила и Пиринъ и следващитѣ ги следъ това, побеждаването чрезъ начинитѣ на съвременната алпийска техника на планинскитѣ отвеси, регистрирането изкачването севернитѣ стени на Елъ-тепе, Мальовица и др., сж постижения или косвенъ резултатъ на клубната дейностъ. Издаването на четири пълни съ планинарско съдържание и издържани по техника алпийски годишници сж другата страна на клубния животъ.

Б. а. к. нито се яви противъ, нито пъкъ се обяви съревнувателъ на дейността на Б. т. с., обхващащъ общото, голѣмото организиране на българската туристика. И щастливото приобщаване на Б. а. к. къмъ общата организация на туриститѣ — Б. т. с., настанало презъ тази година, само потвърждава колко българската планина е указала благотворно и полезно влияние върху духовното състояние на всички български туристи и планинари. Защото съ този актъ спечели не само българското организирано планинарство, но и българската планина, по-често високата българска планина.

Нека да пожелаемъ, че Б. а. к. ще поднася и занаяпредъ на българската общественостъ и на българския организиранъ туризъмъ дѣла съ подчъртано високопланинско значение.

Смѣхътъ като пла- нинарска необходимостъ

Иглата — Рила

„Който се възкачва по върхове
и планини, той се смѣе надъ
всички скръбни зрелища и
скръбни случки“ — Нитче.

Този въпросъ едва ли е билъ предметъ на „сериозно“ разглеждане въ разискванията на нѣкои конгреси или въ колонитѣ на нѣкое планинарско списание.

Разисквани сж били винаги голѣми организационни и идеологични проблеми, изтъквани сж били значението, вредитѣ и ползитѣ отъ тая или оная проява и дейность, но . . . колкото и това да е нѣкому смѣшно, никога не е изтъквано значението на смѣха като планинарска необходимостъ.

А смѣхътъ е една рѣдка планинска преживѣлица и то отъ първа необходимостъ.

Кажете ми, кой може да си представи единъ излетъ въ планинитѣ безъ пѣсни и безъ смѣхъ?

Въ смѣхътъ се крие очарованието на най-спокойнитѣ планински дни, смѣхътъ е възраждащиятъ факторъ въ най-трудни минути и изпитания.

Когато раницата се е скъсала, когато храната се е свършила, съ какво ще се попълни онова, което липсва? Съ смѣхъ!

Въ планината смѣхътъ е цѣръ и противъ ранитѣ и противъ умората и противъ негодитѣ отъ всѣкаквъ видъ.

Смѣхътъ, това е най-възторжената проява на планинарския духъ. Група планинари съ стомаси съ прилепнали стени, съ изплезени отъ умора езици, пъплятъ къмъ спасителната хижа. Настроението имъ е понижено, силитѣ имъ изчерпани и изведнажъ, по нѣкаквъ поводъ (каквито въ планината има въ изобилие), едно случайно спѣване, една остроумна забележка и ето групата избухва въ смѣхъ. По тоя начинъ енергията и настроението е осигурено най-малко за 15 минути.

Смѣхътъ е най-добрата инжекция срещу умората, когато върхътъ е стрѣмънъ, най-

доброто просвѣтленіе на душата, когато небето е покрито съ облаци.

Дъждъ като изъ ведро се излива отъ небето, още повече смѣхъ се излива отъ сърдцата ни, когато сме тръгнали на излетъ увѣрени, че следъ дълго чакане сме избрали да тръгнемъ въ хубаво време.

А когато „хубавото“ време е не само предчувствувано, но и „научно“ предвидено отъ нѣкой отъ насъ, тогава дълго следъ като дъждътъ престане, не спира смѣхътъ по адресъ на „самозванца метеорологъ“, който въ такива случаи обикновено е най-мокриятъ...

Човѣкъ отива въ планината почти винаги съ повишено чувство и съ повишено настроение. И затова, когато това настроение се внезапно понижи, било поради атмосферни влияния, било поради толкова други непредвидени случаи, тогава отрицателната раз-

лика въ настроението винаги се излива въ положителенъ, здравъ и животворенъ смѣхъ.

Единъ планински излетъ е едно опиянение, едно съзерцание и вживѣване. Но освенъ това, единъ планински излетъ е безкраенъ низъ отъ веселие и епизоди.

Въ планинитѣ тѣжни хора нѣма. И ако въпрѣки това случайно тамъ попадне нѣкой „саможивъ екземпляръ“ или „мировъ скръбникъ“, то ако самъ той не е способенъ да се смѣе, става отличенъ прицелъ за смѣхотворни закачки.

За планинаря смѣхътъ е най-сигурниятъ белегъ на неговата безкрайна вѣра въ живота и най-добриятъ изразъ на неговата обичъ къмъ всички и къмъ всичко въ свѣта.

Отворете книгата за разписване въ нѣкоя хижа, на примѣръ въ заслона Мальовица.

Кой не би се смѣлъ отъ сърдце на всички ония лирични излияния и осторумици, съ кои-

то тя е изпълнена отъ толкова „безименни“ и „именни“ туристи.

Поетическото имъ вдъхновение е превърнало пазача на хижата въ „Заякъ“. Вие ще видите безпретенциозни рисунки, които представляватъ „ловни“ сцени изъ живота на „Заяка“ — какъ събира клекъ за горене, какъ прави пжтека, какъ дои дивитъ кози, и най-сетне какъ „Заяка“ дере бутуетъ на единъ комаръ!

Нѣкой си взелъ, че нарисувалъ една крива начупена линия, допрѣлъ до нея една неправилна окръжностъ, сложилъ отдолу една хоризонтална линия и подъ нея многозначителния надписъ: „Залѣзъ слънце край Мальовца“!?

За такъвъ единъ художникъ, нѣкога Алеко пишеше, че нарисувалъ пламъците на нѣкакъвъ божественъ огънь, по начинъ, като че ли върху картината е разсипано пептe отъ дюли!

Човѣкъ би могълъ да се посмѣе отъ сърдце само като чете прѣкоритъ на туриститъ и всички ония цвѣтисти имена, които понѣкога така хубаво прилѣгатъ на тоя, комуто сж дадени.

Ако нѣкой има оригиналната идея да състави антология на планинарскитъ афоризми, колко много материалъ ще намѣри въ хижнитъ книги за „разписване на имената“ и „вписване на впечатленията“!

Тѣ сж, така да кажа, неофициалната писана изповѣдь на планинарската душа.

И все пакъ, най-добритъ смѣхоторни и съзотворни творения на тая душа сж вписани не въ книгитъ, а сж разпилѣни изъ планинскитъ пжтеки и хижи.

Всѣки ще знае тия творения, ако си спомни за оня буенъ младежки смѣхъ, който ни кара да стоимъ съ часове край вечерния огънь и когато си легнемъ дълго да не заспимъ въпрѣки умората.

Защото тъкмо вече заспиваме и нѣкой ще пустне нѣкоя шега, нѣкоя дума, волна или неволна сърцераздираща въздишка или нѣщо подобно и ето заспалитъ се събуждатъ, буднитъ се превиватъ отъ смѣхъ. Ще стане тогава тоя, комуто най-много се спи, ще се изправи, ще вземе ролята на древенъ пророкъ и съ грѣмки пуритански слова ще порицае ония, които не признаватъ

властта на Морфей. И тъкмо ще мисли, че ги е сразилъ и си легне успокоенъ, ще пустне нѣкой пакъ нѣщо или само ще кихне и ето затишието отново преминава въ буря отъ смѣхъ.

Когато прояви отъ тоя родъ не се дължатъ на липса на туристическо съзнание и съ тѣхъ не се прекалява, тѣ представляватъ една отъ най-непринуденитъ и примамливи страни на планинскитъ излети.

Въ планината смѣхътъ осъществява единството на настроението. Той премахва несъгласията и разлива въ душитъ единъ безкраенъ оптимизъмъ и бодрa вѣра.

Смѣхътъ въ планината си има своитъ особености. Това е най-жизнерадостниятъ, най-непринудениятъ и ободряващъ смѣхъ.

Планинскиятъ вицъ по специално, е най-съвършената форма на човѣшкото остроумие. Въ него нѣма нищо отъ изтърканата популярностъ на ония вицове и масали, които обикалятъ маситъ на кръчмитъ и кафенетата.

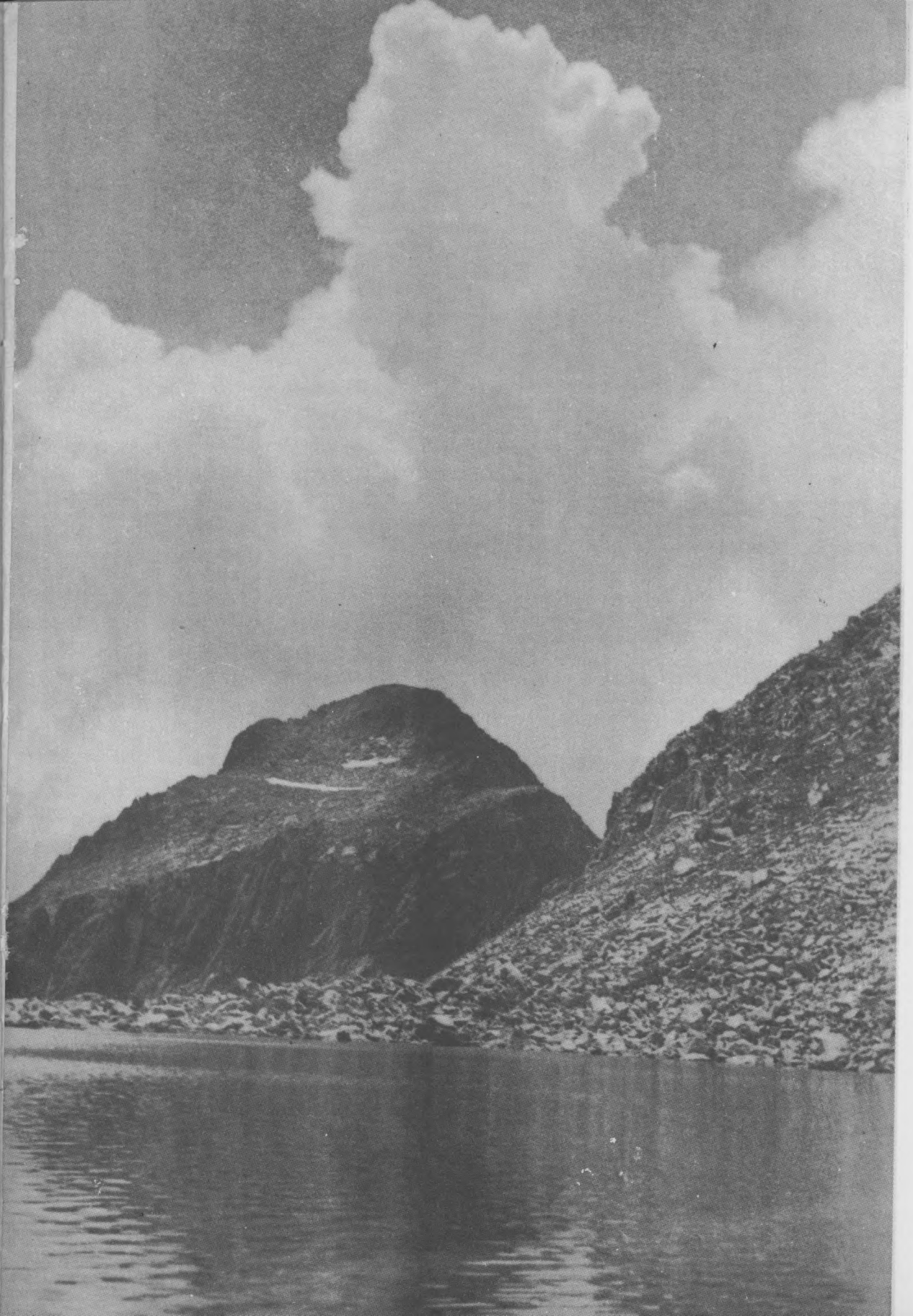
Планинскиятъ смѣхъ и планинскиятъ вицъ е винаги оригиналенъ и самороденъ. Преди всичко защото възниква спонтанно и непринудено и винаги въ връзка съ нѣщо действително станало и преживѣно. Той не е рожба на лениви мозѣци, помжтени отъ димъ на цигари и алкохолни изпарения, а остроумни характеристики за човѣкъ или смѣхотворна синтеза на цѣло едно преживѣване.

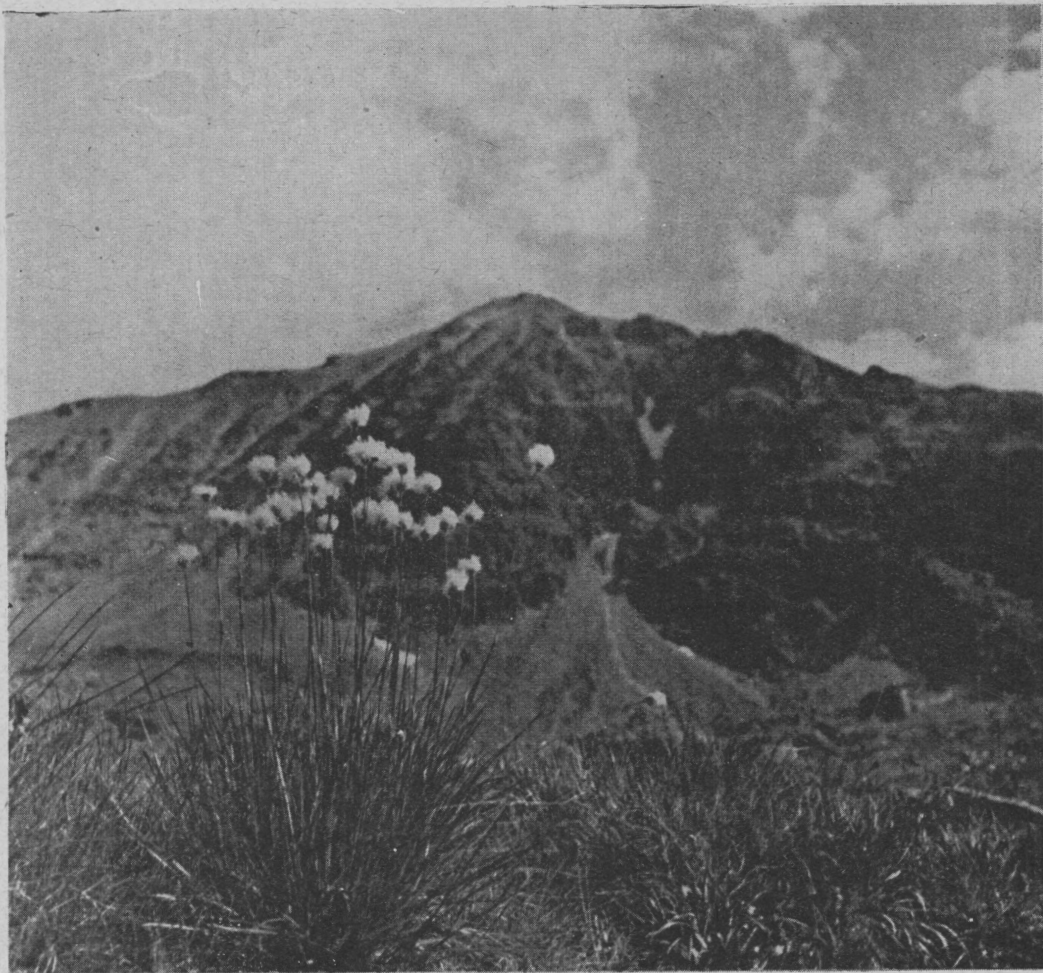
Благодарение на това, че той се заражда всрѣдъ една по-друга обстановка и между по-други хора, дори циничното въ него е смекчено и лишено отъ онова, което гжделичка низкитъ инстинкти у човѣка.

Планинскиятъ вицъ е тѣсно свързанъ съ планинската обстановка и затова той губи отъ значението си когато се разправя другаде.

Смѣхътъ въ планината се отличава отъ обикновения смѣхъ. Преди всичко затова, защото смѣхътъ е тѣсно свързанъ съ обстановката. Смѣхътъ въ планината е количествено повече и качествено по-добъръ.

Въ обикновения животъ тъжнитъ страни сж повече отъ свѣтлитъ и човѣкъ по необ-

сн. Кръшняк

Чадър-тепе ● Рила

ходимост повече е замисленъ, повече погълнатъ отъ всъкидневнитѣ грижи.

Въ планината, напротивъ, липсва тая подтискаща условност и тъкмо затова човѣкъ отива тамъ — за да я преодолѣе и да се почувствува преди всичко човѣкъ.

И затова въ планината се отива съ добро настроение или ако липсва такова — тъкмо тамъ се създава.

А когато обстановката е подходяща и когато човѣкъ е въ добро настроение, той винаги се смѣе, въ душата му е весело дори и безъ външенъ изразъ на това, безъ самъ дори да знае защо.

Само така можемъ да си обяснимъ, защо човѣкъ въ планината се смѣе и при най-незначителния поводъ, докато другаде

подобна проява на веселостъ би могла да бжде счетена като белегъ на несериозностъ.

Планинската обстановка е която може да размрази много ледени сърдца и да изтръгне отъ тѣхъ чистъ, непритворенъ смѣхъ. Тя е която кара да бждатъ весели тамъ хора, които другаде сж вѣчно намръщени и сериозни. Върѣдъ планината, човѣкъ е свободенъ отъ много условности и напластени предрасждѣци и това му позволява да види себе си и нѣщата въ поестественъ и истински видъ. Тогава той повѣрно схваща несѣответствието между това, което е и онова, което трѣбва да бжде. И тъкмо това несѣответствие поражда смѣха.

И затова, смѣшенъ става въ планината не само оня, който отива тамъ съ всѣки-

дневнитъ си дрехи, но и съ всъкидневнитъ си навици, разбирания, дребни човъшки грижи и суетни прояви.

Защото различието не само въ физическо, но и въ духовно отношение всрѣдъ планинитъ поражда не само единъ дълбокъ размисълъ и преоценка, но и единъ искренъ смѣхъ.

И въздействието на този смѣхъ е понѣкога много по-мощно отколкото всички други възпитателни сръдства и методи.

Чрезъ смѣха понѣкога човѣкъ вижда истината, самата истина на своя животъ по-добре отколкото всички други начини на себепознание.

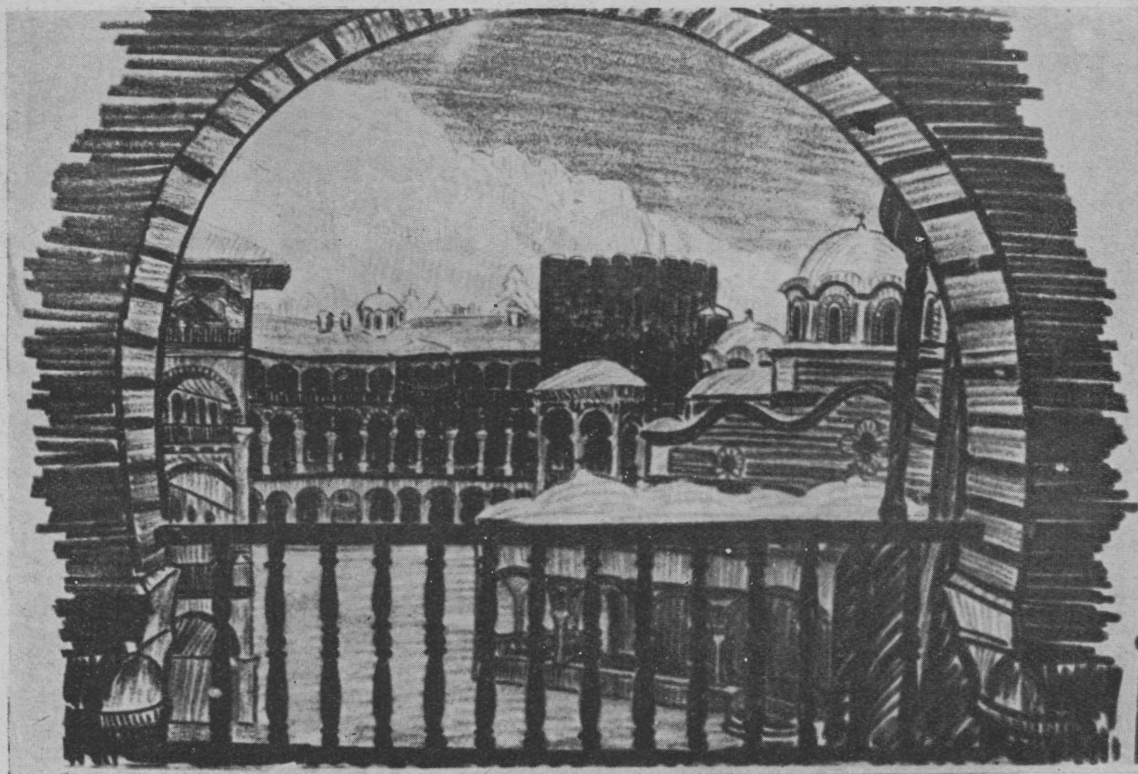
Въ своя стремежъ да приближи условия човѣкъ къмъ свободния, планинарството

може прекрасно да убеждава не само съ силата и дълбочината на своята идея, не само съ своитъ силни моменти и изключителни възможности, но и съ искреността на своя смѣхъ.

Защото само въ планината човѣкъ може да почувствува и да се смѣе на ограничеността на своя духъ, на суетността на много свои амбиции.

И тоя смѣхъ ще го разтърси и ще пречисти душата му, така както планинскиятъ въздухъ ще пречисти дробоветъ му.

Казватъ, че смѣхътъ е слънцето въ живота. Но това слънце най-чисто и силно грѣе въ планинитъ. И на неговитъ животворни лъчи нека изложимъ не само тѣлото, но и душитъ си.

Рилскиятъ манастиръ

окица Стамболски

На АЛЪОВИЦА

срещу планинарството

Текст и снимки ЗАХАРИЙ ЖАНДОВЪ

Седмичата преди излета премина въ комбинации по състава на групата и превозното средство, гледане съ завистливъ погледъ на огрънната от слънцето Витоша и страха, че точно въ сжбота времето ще се развали. Въпросътъ съ отпуската сжщо не бѣше много лесенъ. Но всичко се нареди. Нареди се за единъ обикновенъ, скромненъ излетъ, безъ паради и начъртания за кой-знае какви успѣхи въ планинарството.

Всичко бѣше така до петъкъ вечеръ, когато на единъ мой познатъ му хрумна идеята, за която сигурно следъ това е съжалявалъ, да ми предложи единъ киноапаратъ, съ който и азъ да си опитамъ шастieto като кинооператоръ. Пустнали ми веднажъ тая муха, излетътъ стана не съвсемъ обикновенъ, защото единъ човѣкъ заразенъ вече отъ киномания е способенъ да обърне всичко съ краката нагоре, а като

добавка, да зарази и другитѣ отъ сжщата болестъ.

Получилъ, неполучилъ предложението, азъ почвамъ да правя смѣтка за всичко, което ще стане подъ „вещето“ ми ржководство — какви кристални снимки ще направимъ, какви ефекти, каква динамика, режисура, какво ли не и съвсемъ самоувѣрено отивамъ въ дружеството „Финакулъ“ да взема апарата. Резервираностъта, съ която ми го дадоха и чувството, че гледатъ да дадатъ колкото се може по-малко филмъ (да спасятъ каквото може) съвсемъ не ме уплашиха — толкова много бѣхъ напредналъ въ комбинациитѣ си за успѣхитѣ ми въ филмовото изкуство, посолени сигурно съ доста голѣма доза манийка.

Значи, всичко е наредъ.

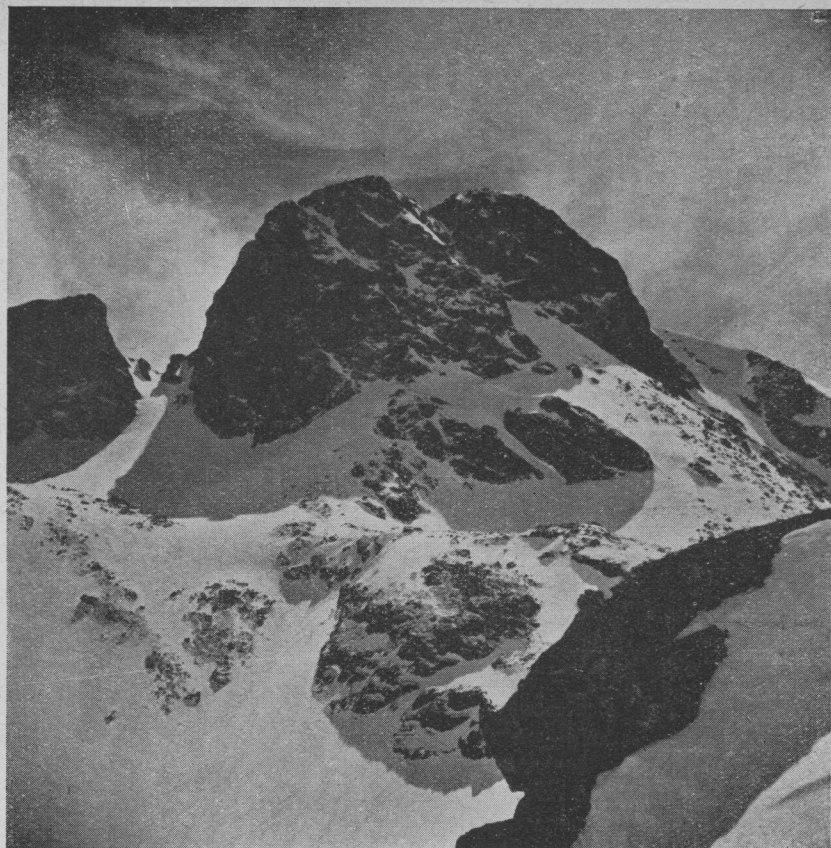
Вмѣсто въ два, поради снизходителното присѣствие на дами, потеглихме въ 4 часа. Минаваме транзитъ презъ Самоковъ, Маджаре, Говедарци, та чакъ до мостчето на рѣка Лопушница — кждето снѣгътъ не

позволява вече движението съ автомобилъ. Тукъ нѣкакъвъ амбрияжъ, така необходимъ за връщането ни, изгоренъ отъ опита да победимъ снѣговетѣ, ни забавя още часъ, часъ и половина и здрача, попрѣчвайки на гениалнитѣ ни замисли за филмови снимки, ни оставя да вървимъ презъ Овнарско за хижа Мальовица.

Нощъта постепенно ни покрива, става доста студено, а ние се движимъ бавно нагоре въ пълненъ мракъ, безъ фенерче, понеже единственото което притежаваме, за смѣтка на петтѣ отлични кино и фотоапарати, се оказа изтощено.

Групата е отъ шестъ души, три жени и трима мжже. Женитѣ сж съ насъ, разбира се за да ни се даде възможность да проявимъ не особено доброкачествената си мжжка смѣлость, която при тѣхъ добре се котира.

Следъ нѣколкократнитѣ страхове на една отъ дамитѣ, че ще загубимъ пжтя, оплакванията на друга, че вървимъ нощно вре-

ме и др. все отъ подобно естество, пристигаме на хижата. Приемъ чай, изпушваме по цигара и сме на нароветъ. Сънътъ веднага ни спохожда, давайки възможностъ на тази импровизирана филмова експедиция да сънува. Какво сме сънували? Не намирате ли, че ще ви стане много, ако взема да съобщавамъ сънищата на киноартисткитъ, киноартиститъ, режисьоритъ и др. Това би могло да стане въ едно интервю, което да ми донесе голъми печалби. Азъ въ качеството си само на кинооператоръ ще ви кажа, за да задоволя любопитството ви, че точно при пристигането ми въ Холивудъ се събудихъ...

На сутринята успалитъ се режисьори, артисти, продуцери, кинооператори, статисти и др., всичко това събрано въ шестъ души, направили тоалета си и закусили, почватъ съ увѣреностъ първитъ снимки и първото изкачване къмъ Злия жбъ и Орловецъ, опредѣлено за тоя день.

Отначало всичко върви добре, въ съвършенъ филмовъ стилъ; забележки къмъ

артиститъ да не гледатъ къмъ апарата, да се движатъ спокойно и т. н. и т. н. Имаше даже между дамитъ такива, които правѣха щателна смѣтка кой колко пжти е сниманъ и по този начинъ бѣше дадено начало и на познатата завистъ между артиститъ, а сжщо така и на характернитъ имъ капризи.

Времето изглежда да е въ добро настроение, тѣй като и то се приспособява къмъ нашето желание и насърчава първитъ ни опити.

Излизайки отъ дола на р. Малъовица, хванали лѣвия му брѣгъ на пжтъ за Б.а.к. — така нареченото циркусче заградено между Орловецъ, Злия жбъ и Ловница, съ отворъ къмъ р. Малъовица — постепенно се откриватъ най-напредъ Голѣма Малъовица, подаваща се задъ малката такава, а последователно Ушитъ, Дамга, та чакъ Езерния връхъ на Седемтъ Рилски езера и Кабулъ.

Всичко това, което ни заобикаля, облѣно отъ слънцето, съ хубавитъ пухкави ефирни кълбести облаци, които идатъ да украсятъ

всеки връхъ и хребетъ, представляватъ чудесни обекти за снимки на начеващитъ, но „талантливи“ кинооператори. Групата е непрекъснато спирана и връщана, за да даде животъ на снимкитъ. Покрай филма щракатъ непрекъснато и фотоапаратитъ.

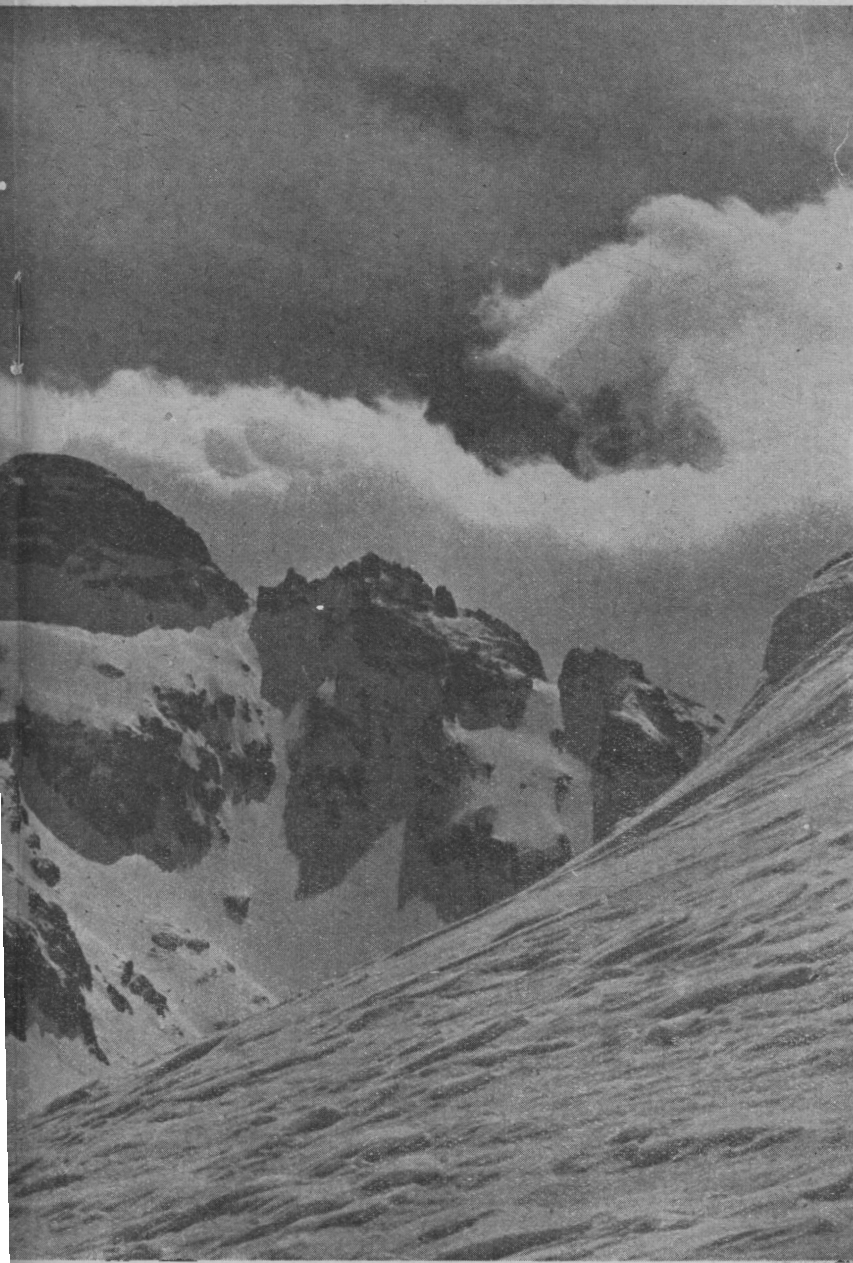
Не обръщайки особено внимание на една отъ капризнитъ киноактриси, за която наклонъ е страшно стръменъ и на друга, на която и става ту студено, ту топло, продължаваме. Малко подъ Б. а. к. правимъ малка закуска, смѣняме филма и пакъ продължаваме.

На Б.а.к., така близо до най-хубавия може би изгледъ въ Рила, една отъ дамитъ ни зарѣзва и остава долу. Останалитъ петъ души, най-напредъ съ ски, а следъ това правейки стѣпки по заледения улей, се качваме на Прозореца между Злия зжбъ и Орловецъ, съ малки спирания, жертви къмъ киноизкуството.

Вече на Прозореца, всички занѣмваме отъ този величественъ падъ къмъ Рилската рѣка, около 1200-1300 метра, така хубаво очертанъ отъ ржбера на Двуглавия връхъ отъ една страна и стръмния наклонъ на Бричеборъ отъ другата.

Цѣла Югозападна Рила е предъ насъ, а

РИЛА ПЛАНИНА

чено отъ голѣмия масивъ на Орловецъ.

Тукъ ни изоставя и останалата частъ отъ обратния полъ, като по този начинъ ни отнѣма възможността да окрасимъ останалата частъ отъ днешния филмъ съ нѣжни създания, чиято нѣжностъ бѣ окарикатурена донѣкжде отъ скиорскитѣ имъ дрехи.

Отъ Б.а.к. съ ски се качваме на Злия пролѣзъ, прозореца между Злия зжбъ и Ловница, хвърляме погледъ на частъ отъ старата картина, а като допълнение виждаме въ краката си Кирилова поляна, а по билото, въ сжщата посока Злитѣ потоци, надъ които се подава запла-

задъ нея Пиринъ. Поглеждаме ги за последенъ пжтъ и сваляйки погледа си надѣсно поздравяваме сгушилия се долу, вече въ сѣнка, Рилски манастиръ, следъ което бързае да направимъ последнитѣ си снимки и поемаме обратно по стрѣмния улей. При слизането къмъ Б. а. к. слънцето ни изоставя, препрѣ-

шително иглата на Двуглавия връхъ.

Горди отъ обстоятелството, че само мже виждатъ всичко това, оставяме скитѣ тукъ и копаейки стѣпки се изкачваме къмъ Ловница, за да снемемъ отъ тамъ Злия зжбъ.

Гледкитѣ бѣха наистина чудни. Не ни се напускаха тия мѣста. Измръзналитѣ ни

ржце, обаче ни подсъщатъ, че трѣбва да слизае и се отдѣлимъ отъ апаратитѣ.

Пакъ сме на Злия пролѣзъ. Слагаме скитѣ, спускаме се къмъ Б.а.к., смѣняваме още единъ филмъ, правимъ една малка снимка отъ спускането и продължаваме надолу къмъ хижата.

Снѣгътъ, отначало много добъръ, надолу въ сѣнката става отвратителенъ съ тънка ледена кора. Понеже всѣко падане по този голѣмъ наклонъ коствува по нѣкой хубавъ ударъ върху главата отъ статива, който стърчи отъ раницата ми, почвамъ да се спускамъ много внимателно.

Едва въ дола на рѣка Мальовица ни се разяснява начина, по който женската частъ отъ компанията така безинцидентно е слѣзла: много просто — шусъ, обаче, съ колани.

Нѣколко минути още и сме въ хижата, здраво уморени и гладни, но доволни.

Следъ хубаво похапване и изпиване двата килограма вино, цѣлата наличностъ въ хижата, предназначена за кума на симпатичния Коста, пазачь на хижата, удряме едни карти (говоря така смѣло, защото по изключение имахъ голѣмъ шансъ) и пакъ на

нароветѣ, съ тържественото ми обещание, че въ 7 ч. съмъ на кракъ.

Сутринта, отначало мъгла, но къмъ 8 и половина чудесно слънчево време. Новъ снѣгъ 1-2 см., точно за снимки, които още не закусили правимъ, докато не се е размекналъ снѣга. Касае се за снимки отъ спускания.

Къмъ 10 и половина часа, добре намазани съ чужда Нивеа и увити съ различни кърпи (оказа се, че слънцето се бѣ престарало въ ласкитѣ си), потегляме. Връщането извършихме не по обикновения пѣтъ, а следъ едно качване къмъ Страшното езеро прехвърлихме къмъ езерото Прѣкорѣкъ, откъдето поехме надолу пакъ къмъ Овнарско при отвратителенъ снѣгъ и зараждаща се буря.

Планината ни прие усмихната, но за да не ни е мѣчно за нея презъ седмицитѣ, когато сме долу въ прашния градъ, тя се намръщи на сбогуване.

Имахме възможността да видимъ въпросния филмъ следъ преработката му. Изпълненъ е великолепно; съ нищо не отстъпва на добритѣ чужди планински филми, проектирани у насъ. Б. Р.

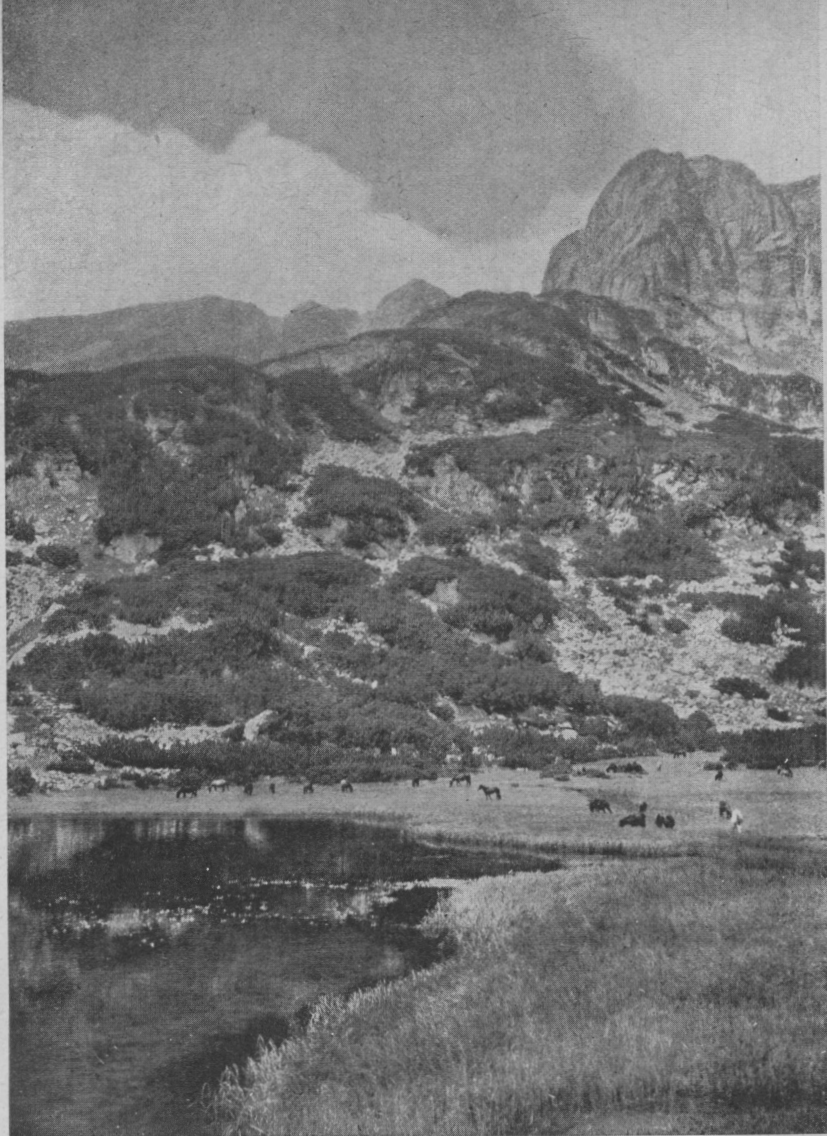

Боерица

сн. Божиновъ

Якорудското рибно езеро, на 2195 м. надморска височина, въ Рила планина, подъ върха Налбантъ. Горната частъ на езерото е плитка и силно обрасла съ блатна растителностъ: тамъ се срѣща *Triturus alpestris*.

Сн. Ал. Вълкановъ.

Д-РЪ ИВАНЪ БУРЕШЪ

Опашати Земноводни

На Балканския полуостровъ се срѣщатъ 8 вида опашати земноводни. Отъ тѣхъ въ България сж разпространени 5 вида. Особеностъ за нашата страна сж алпийскитъ тритонъ и голѣмиятъ гребенестъ тритонъ. Първиятъ се срѣща изключително по висо-

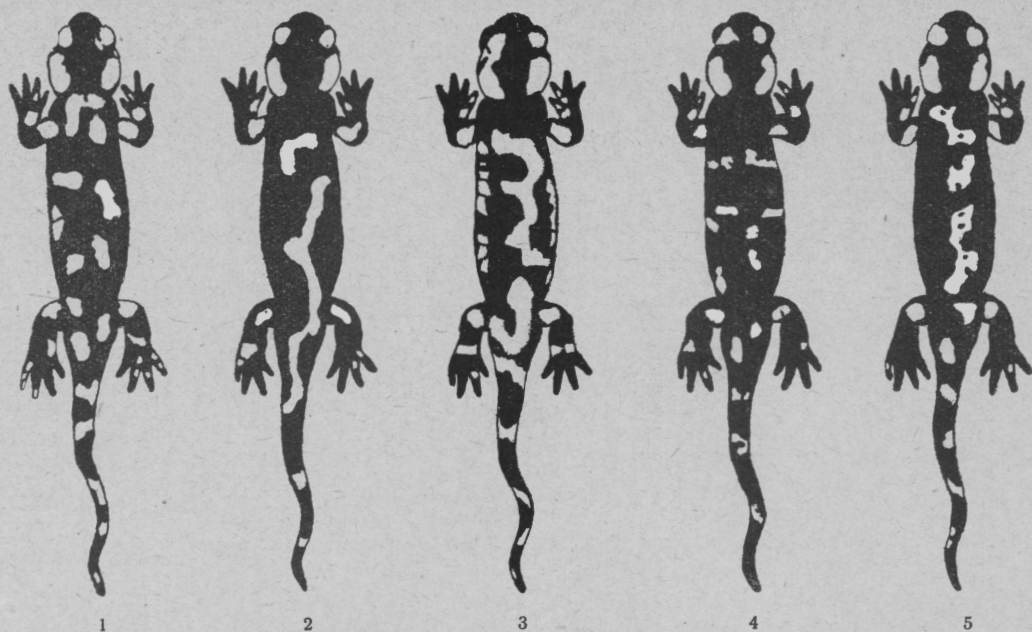
китѣ части на нашитѣ планини, а вториятъ — изъ застоялитѣ води на низинитѣ ни.

Въ случая ще разгледаме земноводнитѣ обитаващи нашитѣ планини. Тѣ сж дъждовникътъ и алпийскитъ тритонъ.

І. ДЪЖДОВНИКЪ

Отъ всички опашати земноводни най-често обръща внимание върху себе си саламандрата или както народа я нарича дъждовникъ. Неговата сравнително по-голѣма

Подъ заглавие „Хоризонталното разпространение на влѣчугитѣ въ България“ Д-ръ Ив. Бурешъ и Йорданъ Цонковъ публикуватъ въ следващата кн. 14 на Известията на Царскитѣ научни институти подробна студия върху влѣчугитѣ въ страната ни, кждето въпросътъ за земноводнитѣ опашати ще бже изцѣло разгледанъ.

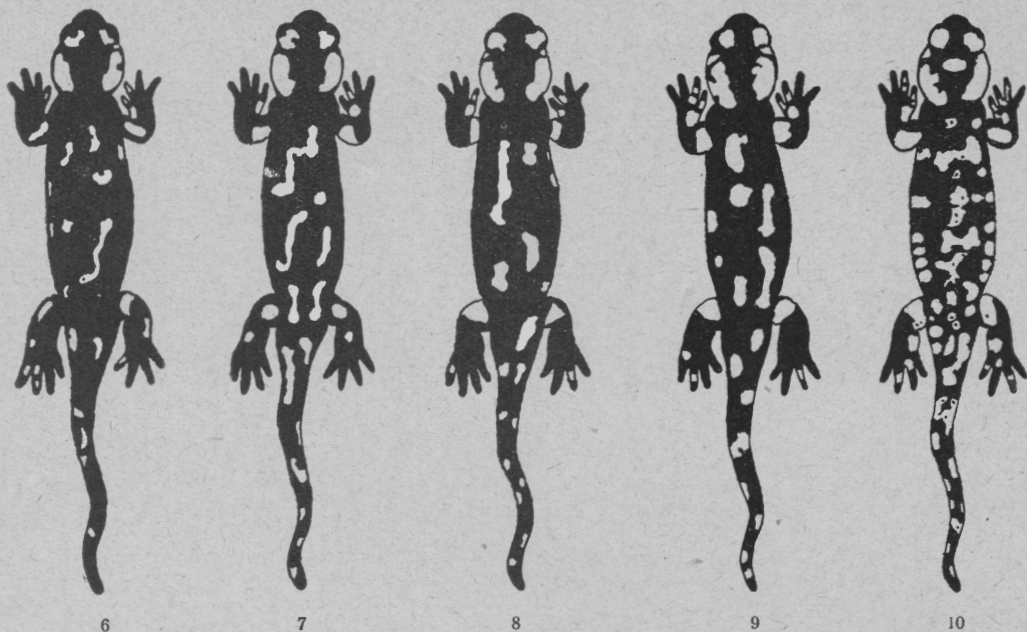

Промънчивостта на българският *Salamandra salamandra* (всички екземпляри сж сведени до еднаква голѣмина): — 1. отъ Люлинъ пл., 22. X. 1934, ♀, дължина 165 mm. — 2. Мургащъ пл., северно отъ София, 15. IX. 1930, ♂, 153 mm. — 3. Чепеларе въ Родопитъ, 29. VI. 1924, ♀, 180 mm. — 4. Село Боженци, Орханйско, 13. V. 1929, ♀, 167 mm. — 5. Село Княжево, Софийско, 17. XI. 1937, ♀, 178 mm.

дължина (най-голѣмия нашъ екземпляръ мѣри 193 mm. дължина), черното му лѣскаво и мокро тѣло изпѣстрено съ едри лимонено-жълти или жълто-оранжеви петна, прави впечатление на всѣки любитель на природата. Народното название „дъждовникъ“ е много сполучливо дадено, защото наистина най-често намираме това силно влаголюбиво животно следъ дъждъ да пълзи изъ росната трева на горскитѣ поляни. Въ Пазарджишко наричатъ дъждовника още „млѣчникъ“, защото „като се пипне по тѣлото му се появява една бѣла като млѣко отровна течность“. Действително при по-силно раздразнение дъждовникътъ изпуска отъ поритѣ на тѣлото си (особено отъ страни и по гърба), бѣла като млѣко, отровна течность, която вѣроятно му служи за защита при нападения отъ други животни.

Така напримѣръ за дъждовника казватъ въ Самоковско, че той е животно, което „не може да изгори въ огънь“. И това наблюдение на народа не е съвсемъ лишено отъ основание, както ще покаже следния наблюдаванъ отъ насъ случай. Презъ 1919 год. рано напролѣтъ, въ началото на месецъ

априлъ, съ група туристи бѣхъ на екскурзия по Витоша; спрѣхме се до Драгалевския манастиръ и понеже времето бѣ още доста хладно напалихме огънь до единъ голѣмъ камененъ блокъ. Следъ като огъня горѣ около единъ часъ и отъ него бѣ останало около 50 см. въ диаметръ голѣмо огнище, покрито съ силно тлѣеща жарь, изподъ голѣмия камъкъ ненадейно изпѣлзѣ единъ доста едѣръ дъждовникъ, който безъ колебание, съ лениви, но не бавни движения, навлѣзе право въ огъня. Наистина той нѣмаше възможность да избѣгне жарьта, защото тя бѣше разположена предъ самата дупка, изъ която той излѣзе изподъ камъка, но все пакъ той можеше да избѣга край камъка гдето горещината бѣ по-слаба, безъ да навлиза направо въ огъня. Докато туриститѣ гледаха очудено какво става и докато азъ търсѣхъ прѣчка за да избутамъ дъждовника изъ огъня, той бѣ вече преминалъ презъ жарьта, като бѣ изпустналъ отъ кожата си обилно не само бѣла, но и прозрачна течность, която оставяше следъ него следа отъ отчасти загасена жарь. Разгледахме следъ това преминалото презъ огъня животно; то наистина бѣ доста обгорено, като прѣститѣ

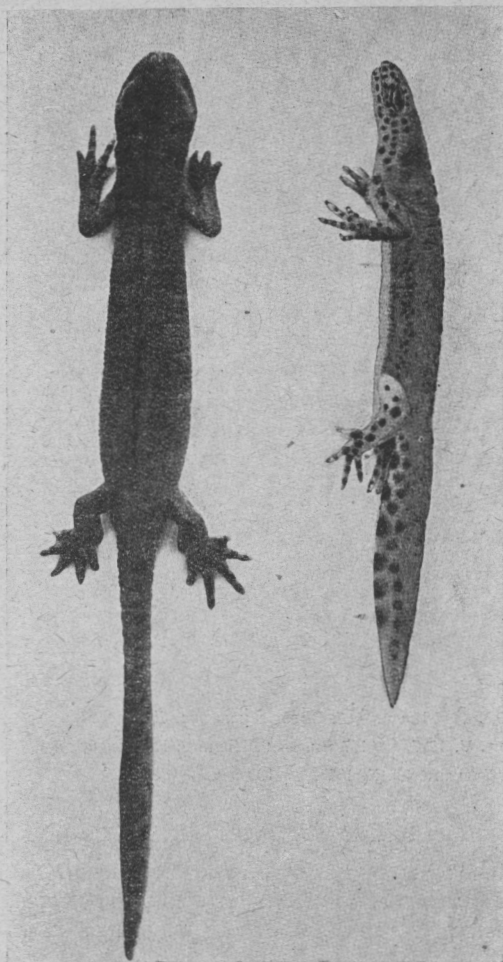
6. Етрополски Балканъ, северно отъ София, 12. VII. 1919, ♂, 161 мм. — 7. Витоша планина, Драгалевски манастиръ, 28. VIII. 1924, ♂, 170 мм. — 8. Софийско, 8. V. 1927, ♀, 167 мм. — 9. Пиринъ, Неврокопско 14. V. 1936, ♂, 172 мм. — 10. Трънненски Балканъ, 29. X. 1924, ♀, 192 мм.

на краката му се бѣха превърнали въ малки изгорѣли топчици, а около муцуната му се бѣ налепила лига примѣсена съ пепель, обаче общото състояние на животното бѣ добро и то можеше добре да се движи и да продължава да живѣе. Коремътъ на животното бѣше запазенъ и никакви мехури (плюски) не се виждаха по него. Друго нѣкое животно, което би попаднало въ сѣщия огнь сигурно не би могло да излѣзе отъ него и не би могло да живѣе по нататъкъ; преминалиятъ презъ огня дъждовникъ, обаче, бѣ въ състояние годно за животъ и сигурно слабо обгорѣлитъ му прѣсти ще се възобновятъ, тъй като регенерацията у това животно е силно развита. Голѣмата резистенция на това животно къмъ огня и високата температура се обяснява съ това, че тѣлото на животното е силно напоено съ вода и при дразнене то е способно да изпусне отъ себе си и отъ кожнитъ си жлези значително количество влага, която го доста предпазва отъ огня, а бързото изпарение запазва тѣлото му отъ силни изгарания. Отъ това напълно достовѣрно наблюдение се вижда, че повѣрието на народа (въ Самоковско), че дъждовникътъ „не може да изгори

въ огнь“ не е лишено съвсемъ отъ основание; сигурно и отъ народа (овчаритѣ) е наблюдавана, може би при умишлени случаи, силната устойчивостъ на дъждовника къмъ огня.

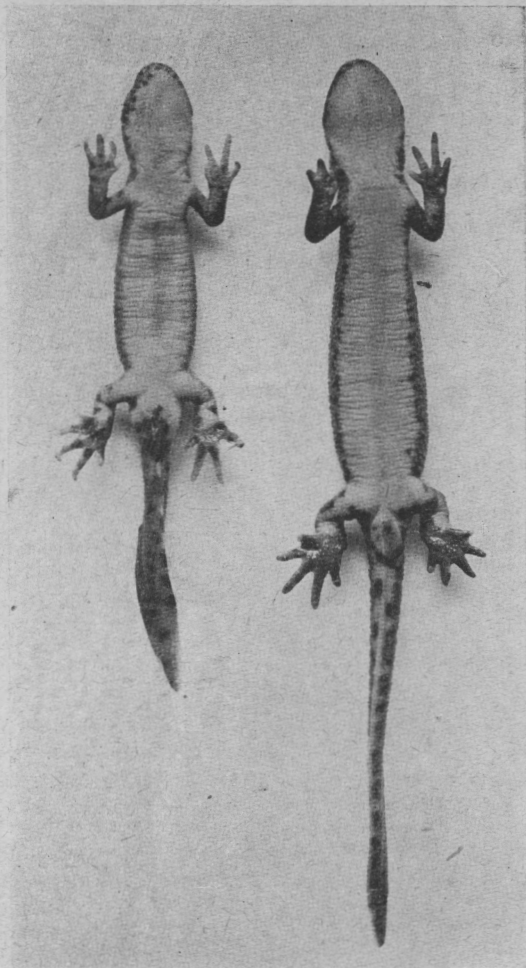
Дъждовникътъ се срѣща главно изъ обраслитѣ съ буйна растителностъ планински и подпланински мѣста. Въ равнинитѣ се срѣща само тамъ гдето има по-обширни гори или храсти. Той липсва въ силно припечинитѣ, голи, пѣсчливи мѣстности, гдето не може продължително време да се задържа влага.

Дъждовникътъ е силно влаголюбиво животно, затова го намираме главно изъ сѣнчести мѣста и то най-често рано сутринъ изъ росната трева. Той избѣгва да се движи презъ пладненитѣ часове, когато пече силно слънце и заради това си търси храната главно презъ нощта. Презъ лѣтото, когато дълго време не вали дъждъ, той се крие подъ нападнали листа, въ хралупи, между корени на дървета, въ пукнатини на скали, подъ съборени дървесни трупи, въ дупки подъ едри камъни и пр. Когато следъ продължителна суша завали проливенъ дъждъ, той напуска своитѣ скривалища и излиза,

1

2

3

4

Алпийски тритонъ *Triturus alpestris alpestris* отъ мѣстността Беглика въ Баташките Родопи на 1500 м. височина.
1. Женски отъ горна страна; 2. мъжки отъ страни; 3 и 4. сжигатъ екземпляри откъмъ коремната частъ.

за да омие въ росната трева своето черно тѣло. Въ такова време, следъ дъждъ, най-често намираме дъждовника даже и въ такива мѣста, кждето не сме подозирали да се срѣща. Презъ зимата дъждовникътъ прекарва заровенъ въ своитѣ скривалища, за които споменахме по-горе. Рано напролѣтъ, презъ месецъ априлъ или май, споредъ мѣстовисочината на която живѣе, той напуска своитѣ скривалища и търси водни локви или тихо течащи води, въ които ражда своитѣ малки.

Дъждовникътъ се срѣща изъ всичкитѣ дѣлове на Стара планина, въ Срѣдна гора, Лозенската планина, Витоша, Люлинъ, Конюва планина, Осогово, Рила, Родопитѣ, Пиринъ.

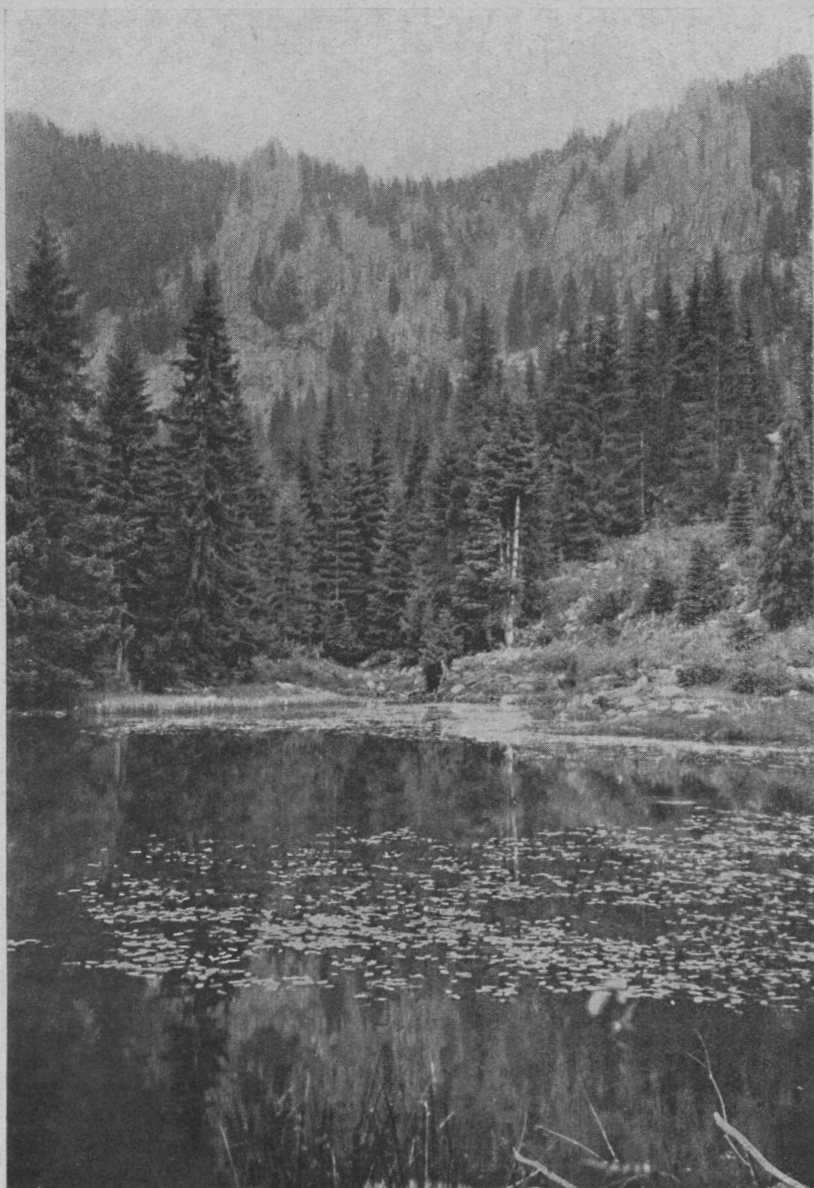
Въ Странджа планина, както и въ Сакаръ планина дъждовникътъ до сега не е намиранъ; изглежда, че той не ще да липсва и тамъ, тъй като го има и по планинитѣ на Мала-Азия.

II. АЛПИЙСКИ ТРИТОНЪ

Отъ видоветѣ принадлежащи къмъ рода *Triturus* най-рѣдкѣ у насъ е алпийскиятъ тритонъ. Въ Северна Германия той се срѣща въ подножието на планинитѣ на 200 м. височина, а въ Алпитѣ на 2000 до 2500 м., даже и на 2700 м. У насъ въ България, а и на цѣлия Балкански полуостровъ, се срѣща само по планинитѣ и то отъ 1200 до 2500 м. височина. Обитава малки постоянни локви и планински извори или езера (Рила пла-

Горното Смолянско (Пашмак-лийско) езеро на 1400 м. надморска височина въ Родопитѣ. Голѣма частъ отъ езерото е обрасла съ буйна растителностъ; въ него се срѣща редовно алпийскитѣ тритонѣ *Triturus alpestris*.

Фото Ал. Вълкановъ

нина); никога не го намираме ниско въ равнинитѣ. Различава се отъ всичкитѣ други видове тритони по това, че долната страна на тѣлото му, отъ долната устна чакъ до клоакалния отворъ, е едноцвѣтна, а именно оранжево-червена, безъ да има по нея черни петна. По тоя белегъ той лесно се различава и отъ младитѣ *Triturus cristatus karelinii*, особено отъ тия екземпляри, които се срѣщатъ въ подножието на високитѣ планини (напр. Чамъ-кория на 1350 м.). и които сжщо така, въ млада възраст, иматъ

ярко оранжево-червени коремчета, обаче по тѣхъ винаги има по нѣколко, макаръ и малко на брой, черни петна. У алпийскитѣ тритонѣ тия петна винаги липсватъ. Оранжево-червена е и долната страна на краката.

Отгоре тѣлото е едноцвѣтно, почти черно и доста грапаво. Презъ лѣтото когато тритонътъ е на сухо, по гърба му се появяватъ по-тъмни и по-свѣтли петна, които слабо изпѣстрятъ горната повърхнина на тѣлото.

Презъ брачното време, което е рано напролетъ, презъ първата половина на месецъ май, мъжкиятъ има на гърба си не високъ (само 2 мм.) „гребенъ“, който се простира отъ темето чакъ до края на опашката. По продължение на опашката тоя гребенъ е по-високъ, до 5 мм. „Гребенътъ“, погледнатъ отгоре, е нашаренъ съ черни и жълти рѣзки, които въ видъ на броеница се продължаватъ по гърба и горния рѣбъ на опашката. По опашката тия черни рѣзчици по „гребена“ сж по-дълги, а при тила сж като черни точки, раздѣлени една отъ друга съ жълти точки. Отъ страни на тѣлото, презъ брачното време, у двата пола се намиратъ множество бѣли точки, а между тѣхъ ясно личатъ по-едри, изразително черни точки и петна. Особено ясно тѣ личатъ по устнитѣ, по странитѣ на корема и по опашката; тука тѣ се превръщатъ вече въ едри, кржгли, черни петна. Черни петна има и по горната повърхностъ на краката и прѣститѣ. Приема се, че алпийскиятъ тритонъ е представенъ въ Европа съ 5 подвида.

Първото находище на тоя видъ въ България е планината Сръдна-Гора, гдето алпийскиятъ тритонъ е билъ откритъ отъ професора Д-ръ Г. Шишковъ презъ 1910 год. Ето какво казва откривателътъ му въ своята публикация отъ 1914 год.: „Само единъ мъжки екземпляръ отъ тоя видъ намѣрихме презъ първата половина на месецъ май 1910 год. на вр. Малкъ-Богданъ въ Сръдна-Гора до Влашкия-изворъ на около 1200 метра височина. Изворътъ е разположенъ на западната частъ отъ северния склонъ на вр. Малкъ-Богданъ въ мѣстността Циганската поляна“.

Сигурно установени екземпляри е уловилъ въ Рила планина и то въ Сухото езеро, на 1892 м. надморска височина, на 24 августъ 1933 год., асистентътъ по зоология въ Софийския университетъ, Александъръ Вълкановъ. Презъ това време Сухото езеро е било отчасти пресъхнало и отъ него сж останали нѣколко локви, въ които той е уловилъ единъ екземпляръ.

Сжиятъ Александъръ Вълкановъ, който отъ много години се занимава съ изучаване фауната на рилскитѣ езера, можа да улови 2 мъжки и единъ женски въ Якорудското рибно езеро подъ вр. Налбантъ на 2195 м. надморска височина, на 17 августъ 1937 год.

Казаното езеро е голѣмо, обаче не много дълбоко; горната му частъ е много плитка, полупресушена и представлява обширна мочуреста поляна и тресавище обрасло съ висока трева и прорѣзано отъ криволичащи поточета и локви. Въ тия локви се въди алпийскиятъ тритонъ.

При многобройнитѣ си изкачвания на вр. Мусала винаги съмъ търсилъ въ Мусаленскитѣ езера и въ мочуритѣ подъ Мусаленската хижа тритони, обаче никога не съмъ ги намиралъ тамъ. Въ Мусаленскитѣ езера нѣма тритони, въроятнo поради това, че последнитѣ сж разположени много високо (надъ 2500 м.). Сжщо така и въ Сарж-гьолското езеро, което е разположено на 2350 м. в. не сж намѣрени алпийски тритони, въпрѣки старателното и многократно търсене. Въ Сарж-гьолското езеро добре вирѣе американска пѣстърва — *Trutta iridea* и жабата *Rana temporaria*. Пѣстървата, която е граблива риба, прави въроятнo невъзможно живѣнето на тритона въ това езеро.

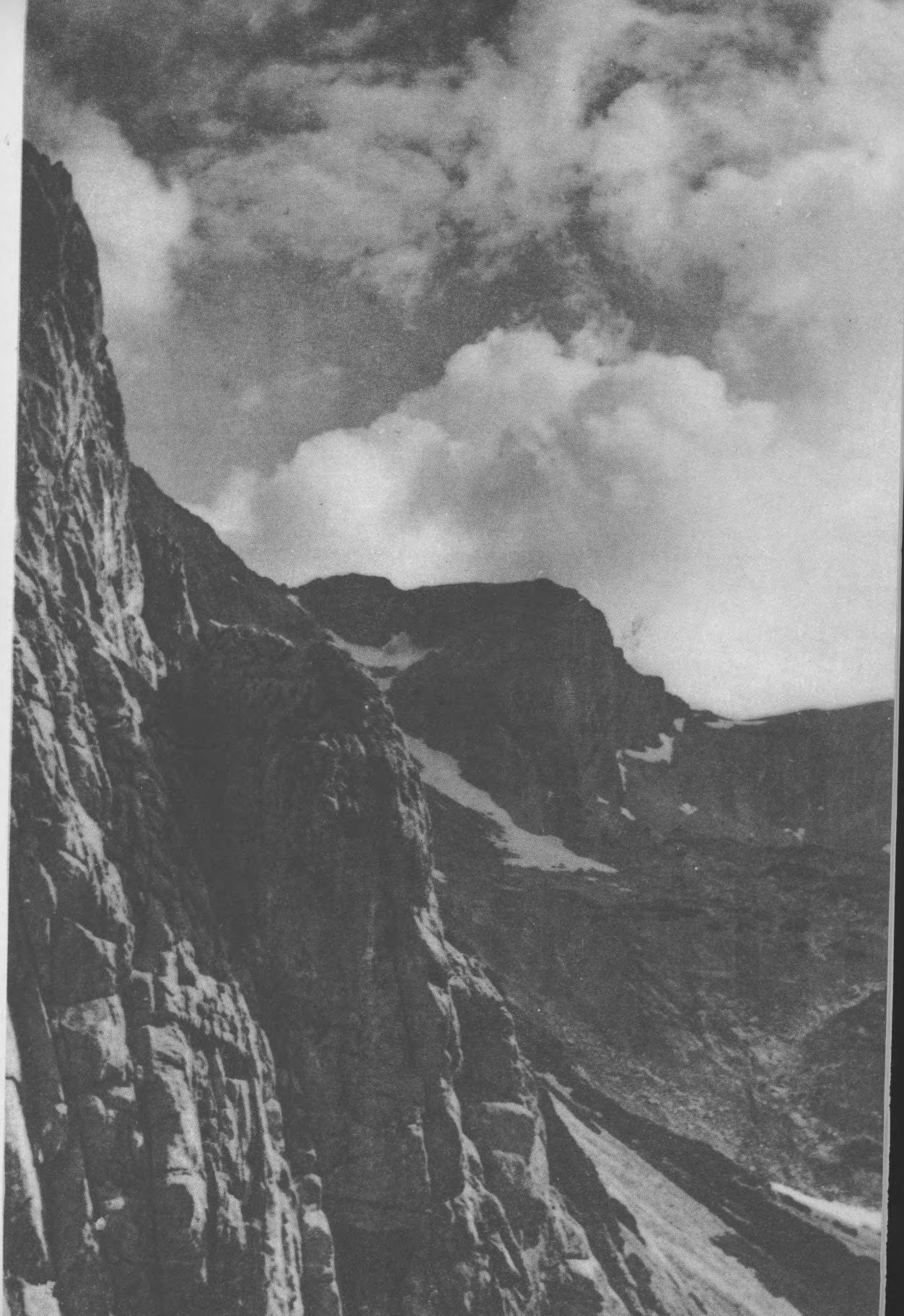
Въ Централнитѣ Родопи, въ планинскиятъ потокъ Колибишка рѣка, притокъ на р. Дамлж-дере, който тече не далечъ отъ лесничейството изъ необрасли съ борова гора поляни, образува на мѣста локви съ слабо течаща вода. Тукъ съмъ наблюдавалъ нѣколко десетки вече възрастни, до 5 см. дълги ларви, снабдени още съ хриле. А край една локва, на сухо, подъ една полуизгнила дѣска, открихъ свити на купъ 3 възрастни екземпляри (2 женски и 1 мъжки). Знае се, че алпийскиятъ тритонъ обича да живѣе повече извънъ водата и само рано напролетъ навлиза за кратко време въ нея, за да снесе тамъ своитѣ яйца.

На сжщото мѣсто, не далечъ отъ лесничейството Беглика, Негово Величество Царъ Борисъ III улови на 26 май 1929 г. сжщо така единъ възрастенъ мъжки екземпляръ, който обаче се намираше още въ водата.

Мѣстността при лесничейството Беглика изглежда да е много пригоденъ биотопъ за развитието на алпийския тритонъ.

Въ Сръднитѣ Родопи се срѣща алпийскиятъ тритонъ и по-наюгоизтокъ отъ

сн. ВИЛНЕРЪ СТЬЛБИТЪ • ПИРИНЪ →

Мѣстността Беглика въ Баташкиѣ Родопи, на 1500 м. височина. Тукъ Колибишката рѣка (притокъ на Дамлъ-дере) прави голѣми криволици и разливи, въ които презъ месецъ май има възрастни *Triturus alpestris*, а презъ месецъ юний ларви отъ сѣщия видъ.

фото Д-ръ Бурешъ

Беглика, въ Пашмаклийскитѣ езера (Смолянски езера) подъ върха Караманджа на 1100 до 1400 м. височина. Тия езера се изливатъ чрезъ р. Кара-дере въ р. Арда. Тукъ е билъ намѣренъ казаниятъ тритонъ, въ най-ново време (презъ юлий 1939 г.) отъ г-нъ Алескандъръ Вълкановъ и то въ множество екземпляри. Съ откриването на 3 нови находища на алпийския тритонъ въ България г-нъ Вълкановъ е допринесълъ много за опознаване и разпространението и живота на това рѣдко земноводно животно. Новото открито отъ него находище е най източното на Балканския полуостровъ. Ето какво пише г-нъ Вълкановъ за биотопа, въ който се срѣща тритона въ казаното находище: „Северно отъ Смолянъ (Пашмаклий) върху доста стрѣмния планински склонъ на вр. Караманджа се намиратъ не малкъкъ брой езера. Езерата сж разположени всецѣло всрѣдъ обрасълъ теренъ, при 1100-1400 м. надморска височина. Повечето отъ тѣхъ представляватъ ливадни низини, запълнени съ вода и обрасли гжсто съ разни тревисти растения, които презъ лѣтото се окосяватъ като косачътъ стои върху единъ плаващъ салъ и отъ тамъ маха косата. Тукъ, следователно,

нѣма онази категория езера, която се срѣща по Рила и Пиринъ — езера разположени всрѣдъ скалистъ теренъ. Най-голѣмото отъ тѣзи езера достига 150 м. дължина, нѣколко други достигатъ дължина до около 100 м., а повечето сж по-малки. Нѣкои отъ тия езера представляватъ въ сжщностъ заблатени и вмочурени ливади. Между първитъ и последнитъ има преходи. Най-дълбокото измежду езерата е дълбоко едвамъ 4-5 м.; то е сжщевременно и най-високо разположено всрѣдъ гжста смърчова гора. Тинесто и обрасло съ растителностъ дъно — това е най-добрата срѣда за вирѣне на разнитъ видове дънни езерни животни. Особено много се срѣщаха тука т. н. „*тритони*“ (алпийски тритони, *Triturus alpestris*).

Алпийскиятъ тритонъ представлява ценна особеностъ за фауната на нашитѣ планини. Разпространението му въ останалата частъ на Балканския полуостровъ е пакъ по високитъ дѣлове на планината; но и въ тия мѣста той е рѣдкъ и се срѣща само въ ограничени мѣстности. Въ България, засега находища на алпийски тритонъ имаме както се вижда отъ изложеното, въ Срѣдна гора, Рила планина и Срѣднитѣ Родопи.

Планово ФОТОГРАФИЧНО СНИМАНЕ на Българският планин

4. — ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПЛАНА

А. Технически подготвителни работи. Тъ се отнасят до подготовката на лицата, които ще се нагърбят съ изпълнението и до *апаратуритъ и съоръженията*, съ които тъ ще си служат за да се обезпечи техническата качественост и еднаквост въ работата.

Лицата трѣбва да обладаватъ солидна теорична и практична подготовка по техниката на снимането и да бждатъ основно запознати съ началата на планинската фотография, която макаръ и да е само една разновидност на обикновената пейзажна фотография, все пакъ представлява нѣкои особености, които я засебватъ като отдѣлна и самостоятелна отрасла. Тѣзи условия сж необходими за да се сведе елементътъ „несигурностъ“ въ тѣхната работа до минимумъ, ако не е възможно съвсемъ да се изключи. При планово изпълнение на фотографни задачи, *случайността* въ работата трѣбва напълно да се отстрани.

Тѣй като съ изпълнението на плана ще се натоварятъ любители-членове на плани-

нарски организации, то за уеднаквяване на познанията имъ и създаването на единенъ методъ на работа, налага се тъ да минатъ единъ кратъкъ курсъ специално върху основитѣ на планинската фотография. Чрезъ тази предварителна подготовка ще се внесе необходимата *съзнателностъ* въ техническата работа на всѣкого по отдѣлно, което условие е неизбежна предпоставка за нейната висока качественостъ. Сжществениѣ принципи на планинската фотография и особено едно проучване на българскитѣ планини отъ гледището на фотографното имъ снимане, сж изложени въ монографията ми „Фотогенни особености на високитѣ български планини“ (Годишникъ на Българския алпийски клубъ, 1937-1938).

Предимно документарниятъ характеръ на планинската фотография изисква винаги много по-голъма *детайлностъ* и *острота* въ обрисването както на преднитѣ, така и на далечнитѣ планове въ снимката. Това условие налага употребата на обективи съ голъма оптическа корекция, между които сж и обикновенитѣ *апланати* съ не голѣми

НЕРЖКОТВОРНИЯТЪ ХРАМЪ

Въ първитѣ столѣтия на Християнството, когато гоненията срещу последователитѣ му вземали голѣми и страшни размѣри, мнозина отъ тѣхъ сж намирали спасение отъ мъчения и гибель въ обятията на природата. Забѣгнали отъ чудовищната жестокостъ на безпощаднитѣ тираны, тѣ се приютявали въ непристъпнитѣ гори и мрачни пещери, за да не ги сповети кръстната смъртъ на Спасителя или участвата на ученицитѣ му. Нови знайни и незнайни голготи никнѣли тогава навредъ по цѣлата земя и безчетъ буйни кладѣ горѣли живи човѣшки тѣла въ жертва на живия Богъ. Но въпрѣки всичко новата вѣра постепенно завладявала душиѣ и сърдцата на човѣчеството. Проникнала твърде рано по

нашето крайбѣржие, тая вѣра скоро измѣства старата митология свързана съ морето и за винаги спира нейното развитие. Въ замѣна на това, обаче, тя е оставила незаличими вещевени доказателства, които красноречиво свидетелствуватъ за мистичното преклонение предъ Бога и природата по онова време. Такова доказателство е старинниятъ пещеренъ манастиръ край Варна.

Недалечъ отъ морския брѣгъ, сгущенъ въ високи отвесни скали обрасли въ люлякъ, акация и трендафилъ, той прилича на запустѣло орлово гнѣздо. Нѣкога въ тия варовити шуплести скали, съ малки пещери, просмукани отъ дъждовната вода и съ плитки дупки, издѣлбани отъ вѣтъра и слън-

цето, сж намѣрили убежище нѣколцина отшелници. Въ тия пещери и дупки, прилични на хралупи и подмоли, тѣ основали малък пещеренъ манастиръ. Едни отъ тѣхъ приспособили за черква, а други за килии. Тогава мѣстността е била обрасла въ гъста непроходима гора и рѣдко грѣшны миряни посещавали светата обителъ за покаяние и изповѣдъ. Стари хралупати и кривоклонести липи гъмжѣли отъ рой пчели съ медъ. Буйни извори съ своя шумъ огласяли околността, а диви свини и кози на цѣли стада обитавали гората, несмущавани отъ никого. И посрѣдъ тоя чуденъ свѣтъ на природата живѣли въ самота и уединение богоугоднитѣ монаси, отпращайки горещи молитви къмъ Сина Божий и Божията майка. Тукъ тѣ се хранили само съ медъ и плодове, за-

сн. Миладиновъ

Нуиловицитъ — Стара-планина

начални отвори (1:6.3, 1:8 и даже 1:11), стига да не разкривяватъ правитѣ линии. Изтъквамъ тази особеностъ за да се знае, че за получаването на добри планински снимки не е непременно нужно да бждемъ снабдени съ скжпитѣ и свършени обективи съ голѣма свѣтлосила или пъкъ даже *теле-обективи*.

Въпросътъ за най-подходящитѣ чувствителни материали, които могатъ да се употребятъ съ успѣхъ въ планинската фотография, е отъ първостепенно значение.

Проучвайки отдавна фотогенията на българскитѣ планини, която е обусловена главно отъ преобладаващия сиво-маслиненъ цвѣтъ на скалнитѣ формации и тѣхнитѣ рушевини, дошълъ съмъ до заключение, че за нашитѣ условия сж най-подходящи само *ортохроматичнитѣ* материали съ високъ коефи-

циентъ на чувствителностъ къмъ зеленитѣ и жълтитѣ цвѣтове и тѣхнитѣ производни. Както еруптивнитѣ, тъй и седиментнитѣ скали, които съставляватъ главната структура на нашитѣ планини, комбинирани съ дребнитѣ лишеи и клековата растителностъ, иматъ сиво-оловенъ цвѣтъ, въ който преобладава маслинено-зелената отсѣнка. И тъкмо тази отсѣнка диктува употребата съ по-голямъ успѣхъ на ортохроматичния материалъ, който я чувствува и предава по-добре отколкото панхроматичния материалъ. Последниятъ може да се употреби съ полза само въ рѣдки случаи — при обстановки съ преобладание на медно-червения или кафяно-червения цвѣтове. Съ огледъ къмъ това, желателно е при съставяне плановетѣ за снимане на отдѣлнитѣ участъци да се укаже, ако е възможно, преобладаващата

това прекарвали времето си въ пълненъ постъ и постоянна молитва.

Лѣте, когато скалитѣ се нагорещаятъ като пустиненъ пѣсѣкъ отъ огненитѣ лъчи на слънцето, монаситѣ се катерили всѣки день по тѣсната козя пътека до малката черквица за утринна или вечерна молитва. Сетне се препичали като гущери, загледани въ синия просторъ на морето или се излежавали на сѣнка, унесени въ сладъкъ сънъ. Оттукъ тѣ посрѣщали изгрѣва на слънцето и дочаквали залѣззата му. Оттукъ при лунна нощъ съзерцавали звездното небе, кждето херувими и серафими пѣли своитѣ неземни химни. Подъ тѣхъ гората се разстилаала надлъжъ и наширь, огласяна отъ нѣжнитѣ трели на славетитѣ

и леко поллюлявани отъ тихия морски вѣтрецъ. А зиме, когато скалитѣ се обковатъ въ ледена броня, въ ледени копия и стрели, студени като смъртта и когато гората се посребри съ скрежъ или дърветата ѝ разперятъ безлистни клони като за взаимна пригрѣдка подъ тежкия товаръ на сиѣга монаситѣ се изкачвали до черквата съ помощта на вѣже. Впоследствие тѣ си направили вътрешна стълба, която водѣла скрито подъ земята до катакомбитѣ въ подножието на скалитѣ. Следи отъ нея сж останали до день днешенъ, но тѣ сж вече дѣло на човѣшката ръка.

Тѣй сж живѣли тѣзи отшелници всрѣдъ обятията на природата въ духовно единение съ Бога. Отначало тѣ

били само трима. Най стариятъ отъ тѣхъ се казвалъ отецъ Тракней и по негово внушение нарекли нержкотворниятъ храмъ св. Троица. Тоя свѣтъ старецъ е билъ жива история на дълги и ожесточени борби противъ християнството и Христовата черква. Съвременникъ на много отъ тия борби, той преживѣлъ не едно поражение, но сж съвременно е билъ свидетел и участникъ на редица успѣшни завоевания до пълна победа. Презъ цѣлия си страдалчески животъ за вѣра и добро, отецъ Тракней придобилъ мъдростъ, предъ която останалитѣ монаси навждали смирено глава въ послушание и почитъ. Той ги училъ на милосърдие и братска обичъ и имъ тълкувалъ словото Господне, предадено чрезъ устата

формация на скалните материали, а особено дали има големи площи покрити с гори или друга растителност, която би повлияла върху общия колоритът, за да се подбере и съответния чувствителен материалъ.

Когато обектите за снимане се намират надъ 2000 м. надморска височина не трѣбва да се забравя да се съкрати времето на освѣтяването на *половина* и да не се употребяватъ филтри съ по-голема плътностъ отъ 0.5 до 1, за да не се префилтрира небето и добие черъ цвѣтъ. При кълбести облаци по небето, което влиза като елементъ въ снимката, негативътъ трѣбва да се прояви *уравнително*, за да не се получи голема плътностъ въ блѣтитъ облачни маси и да не изчезнатъ нѣжните полутончета.

Слънчевото настроение въ снимките може да се получи достатъчно подчъртано само при *странично*, а още по-добре *контър-журно* освѣтление (срещу слънцето). Ако се правятъ и цвѣтни снимки, то трѣбва да се иматъ предъ видъ препоръките, дадени въ моята статия върху Цвѣтната фотография и планинарството (Годишникъ на Българския алпийски клубъ 1939—1940).

Най-интересните отъ всички планински снимки сж *панорамичните*. Тѣ обхващатъ широки зрителни жгли и включватъ много повече обекти отъ обикновените единични снимки, давайки възможностъ въ една обща снимка да се опредѣли взаимоотношението помежду имъ. Панорамични снимки могатъ да се правятъ и съ обикновени апарати, като обстановката се разбие на части и всѣка

часть се обхване въ отдѣлна снимка, застъпваща се въ една вертикална ивица съ предшестващата. Тѣзи снимки се свързватъ въ общите си точки, които се застъпватъ и така се получава общата панорамична снимка. Разбиването една обстановка на отдѣлни снимки има това предимство, че позволява да се направятъ отъ всѣка снимка увеличения, които по сжщия начинъ се свързватъ въ голема панорама.

Б. *Технически изпълнителни работи*
Тукъ сжществено условие е да се опредѣли таково годишно време, презъ което да се направятъ снимките съ възможно най-много документарни данни. Ако планинските обекти сж покрити съ широколистна гора или храсти, теренните форми подъ растителната покривка обикновено се заглаждатъ и скриватъ отъ листата.

Снѣжната покривка е сжщо голема прѣчка за обрисване върните форми на даденъ теренъ. Тя оглажда още повече формите и заличава малките гънки, като представява земната повърхнина въ зависимостъ отъ дебелината си въ повече или по-малко синтетиченъ видъ. Високата растителностъ и снѣжната покривка сж препятствия, разбира се, само когато е нужно да се избрази въ снимката *топографната форма на терена*. Извънъ тѣзи случаи и двете покривки представляватъ красиви декоративни елементи въ обстановките и сж характерни за опредѣлени сезонни настроения.

Краятъ въ следващата книжка

на пророците въ притчи и сказания. Съ своя природно надаренъ умъ и съ своята нравствена чистота, тоя благочестивъ старецъ се прочулъ надалечъ. При него идвали проповѣдници отъ цѣла Мизия и Тракия, за се поучатъ въ Христовата вѣра. Обогадени съ ценни знания, следъ туй тѣ отново продължавали своите проповѣди между тогавашните славяни и тракийци на полуострова. На тия прости, но дълбоко вѣрващи проповѣдници Християнството дължи много, защото по-късно при своите учени водачи се изопачава и издребнява.

Известна станала на мнозина въ онова безпросвѣтно време, напоено съ кръвъ и сълзи, съ зло и умраза, светата обителъ. Подобно лжчезареи мажъ отъ брѣга на житейското море, тя

прѣскала духовна свѣтлина и бодростъ на всички страни, а нейниятъ тихъ камбаненъ звънъ отеквалъ като далечно ехо въ обезвѣрените души и молитвите отправяни отъ нея за милостъ и прошка се възнасяли високо къмъ небето. Защото тоя гиздавъ кжтъ на родната земя се красѣлъ отъ чудни цвѣти и свѣтлина и се огласялъ отъ възшебни пѣсни и божествена музика. И още, защото той е билъ храмъ на любовъ и свобода и изворъ на красота и здраве, далечъ отъ всѣкидневния суетенъ животъ на голѣмия градъ, всрѣдъ девствената чистота на природата. Минали щастливи години въ природосъобразенъ отшелнически животъ, чийто вдъхновителъ и ръководителъ билъ стариятъ и мждъръ Тракней. Той станалъ духовенъ отецъ и любимъ учи-

тель на много братя, които прииждали тукъ отъ далечни краища. Но найсетне дошълъ края и праведниятъ Тракней завършилъ земния си пътъ въ дълбока старостъ.

Сега е издигнатъ другъ храмъ на любовта къмъ природата и другарството, който сжщо е скжлъп заветъ на силна вѣра и свидна рожба на пламенна любовъ, съ тая разлика, че той е дѣло на човѣшката ръка, а първиятъ е изваянъ отъ лудешката игра на природата и бурите на вѣковете. Каменниятъ гробъ на първия поклонникъ въ тоя храмъ бѣ откритъ неотдавна, зазидаи въ скалите, и въ него се намери златенъ прѣстенъ съ изображение на гжлжбъ и надписъ съ името „Тракней“. Да бжде свето това име!

КОСТА ТРАЯНОВЪ

Отъ насъ и за насъ

ПЛАНИНИТЕ НИ

Позеленѣли пасища, изпѣстрени съ множество цвѣта, чисти, измити отъ снѣга скали, свежи долини, буйни рѣки и потоци, пълни езера съ плуващи кжсове ледъ, прошарени отъ снѣжни прѣспи била и склонове, ведро небе, топли дни, студени нощи — ето накратко картината, която м. май дава на планината.

А това не е малко. Разнообразието е толкова голѣмо, че подъ натиска на голѣмия брой впечатления, които трѣбва да се поглъщатъ на всѣка крачка, излетитѣ винаги изглеждатъ „кжси“.

За ски е вече късно. Но при година съ много снѣжни валежи, въ който случай високата частъ на планината остава значително покрита съ снѣгъ, би трѣбовало да използваме кжситѣ ски (1.20 м дължина). Тѣ сж леки, удобни за носене и ни даватъ възможностъ да се възползуваме отъ останалитѣ голѣми снѣжни пространства за по-бързо и по-приятно придвижване. При нормални условия на годината, обаче кжситѣ ски сж излишни. Въ такъвъ случай, следва да носимъ обръчитѣ за ходене по снѣгъ или така нареченитѣ напжтила (ракети). Чрезъ тѣхъ ние си усигоряваме правилното и безъ забава придвижване по останалитѣ, размекнали се вече голѣми снѣжни прѣспи по севернитѣ склонове или плата на високитѣ планински дѣлове. Катерачитѣ, въ лицето на м. май, иматъ най-неблагоприятното време за своята дейностъ. Неблагоприятно, въ смисълъ че скалата сама по-себе си представлява значителна опасностъ. Снѣжната настилка презъ зимата и многобройнитѣ валежи презъ пролѣтѣта сж допринесли за постоянното рушене на скалата. Всѣка малка пукнатина е оставила да се просмучи вода презъ нея, като съ това е допринесла за понижаване общата спойка на каменитѣ блокове. И наистина, презъ този месецъ има най-много паднали скали, най-много откъртили се камъни. По този начинъ скалата се чисти, като получава и новия си образъ. Ето защо, налага се при катеренето презъ този периодъ на чистене,

още по-голѣмо внимание, като и познатитѣ за папѣлно здрави отъ минали години хватки се провѣрвяватъ наново чрезъ опипване.

Що се отнася до облѣклото, пѣкъ и общо взето, не бива да се забравя, че въ планината м. май все пакъ се приближава по-скоро до зимния сезонъ, отколкото до лѣтния.

Презъ този месецъ фотографитѣ иматъ изключителни условия за издържани контрастни снимки.

ИЗЪ ДЪНЪЗА

• Разгласниятъ м. май на Б. т. с. ще се ознаменува тази година, поради изключителнитѣ събития, само чрезъ помѣстенитѣ въ началото на настоящата книжка напжтствени статии.

• Членѣтъ на Централното настоятелство на Б. т. с. г-нъ Петъръ Джамджиевъ си и подалъ оставката вследствие невъзможността му да взима занаяпредъ дейно участие въ сжщото, поради претрупана работа. На негово мѣсто е поканенъ да влѣзе въ Ц. н. първиятъ подгласникъ г. Михалъ Кръшнякъ.

• Ц. н. на Б. т. с. е събрало между членоветѣ си значителна сума, която е била вржчена на Общината за раздаване на българскитѣ и германски войници по случай Великденскитѣ празници.

• Отъ януарий насамъ се е отбелязало едно значително покачване броя на абонатитѣ на „Български туристъ“, което расте съ излизането на всѣка книжка. Прави впечатление, че измежду новитѣ абонати има и такива, които не сж членове на Б. т. с.

• Изпратени сж въ новоосвободенитѣ български земи много броеве отъ съюзното списание, както и 50 значки.

• Софийскитѣ клонъ „Планинецъ“ продължава все съ сжщата ревностъ да устройва своитѣ обичайни съвокупни излети. Презъ изтеклия м. априлъ сж били устроени такива до Рила, Лозенската планина, Стара-планина.

• При състоялти имъ се годишни събрания, избрали сж нови управителни тѣла клонътъ „Милева скала“ — гара Сараново и „Веслецъ“ — Враца. Последниятъ е провъзгласилъ за свой почетенъ председател Арх. Петъръ Хр. Дограмиджиевъ, възглавявалъ клонъ „Веслецъ“ цѣли петнадесетъ години безъ прекъсване.

• Ц. н. е разпратило до клоноветъ си окръжно подъ № 6, съ което ги уведомява, че Председателската конференция ще бжде свикана по-късно или ако това не може да стане, ще се свика преди събора въ Банско, за да се занимае съ промѣнитъ на съюзния уставъ и правилничитъ, които измѣнения се трѣбва да бждатъ одобрени и отъ събора. Шо се отнася до обичайнитъ пролѣтни срещи, и такива не ще има. Пропагандната дейность ще се задоволи засега съ проектирането на филма „Борба за Хималаитъ“ и на диапозитивитъ, придружени съ сказки.

• Приложенията въ кн. III—IV на Български туристъ изобразяватъ поредно Рилския манастиръ и Орловеца — Рила, и сж отъ Карло Вилнеръ.

ПО ЗАЩИТАТА НА РОДНАТА ПРИРОДА

Сигурно не всички туристи знаятъ, че тѣ не само сж задължени отъ законитъ да пазятъ хубоститъ и ценноститъ на родната природа, като не вършатъ нищо, което би било вредно или рушително за нея, но сж овластени и активно да съдействуватъ на органитъ на администрацията въ преследване на нарушенията на закона отъ други лица.

Наредбата-законъ за защита на родната природа (Д. в. брой 59 отъ 16. III. 1936 г.), чл. 3, 4 и 5, изяснени и допълнени съ правилника за прилагане на тоя законъ (Д. в. бр. 142 отъ 5. VII. 1937 г.) съдържа запретитъ, които трѣбва да се спазватъ отъ всички граждани. Споредъ тия текстове, забранява се посещаването на бранищата, освенъ съ научни цели и то съ специално разрешение на Министра на земедѣлието и държавнитъ имоти, отдѣление гори, ловъ и риболовство; въ районитъ на народнитъ паркове, природнитъ паметници и мѣстата съ историческо значение се забранява сеченето и повреждането на рѣдкитъ дървета и храсти, късането и изкореняването на растенията, чупенето на клони, пашата на добитѣка, паленето на огнь, ходенето на ловъ и риболовъ, гърменето съ оръжие, воденето на кучета, освенъ вързани, замърсяването по какъв-

то и да е начинъ на мѣстата и изворитъ, хвърлянето на съестни продукти и книги, освенъ на означенитъ за тази цель мѣста, ходенето извънъ опредѣленитъ за разходка, туризмъ и скиорство мѣста и пжтища, повреждането на служебнитъ надписи, гранични знаци, пжтеуказатели, огради, пейки и др.; въ тия райони се забранява, сжщо така, и всѣкакъвъ частенъ строежъ, като общественитъ и общедостъпни туристически, скиорски и научни хижи, заслони, станции и пр. се строятъ само съ разрешение на Министерството на земедѣлието и държавнитъ имоти, отъ. за горитъ, лова и риболовството; обявенитъ съ наредба на Министра за чувствително намалѣли или подлежащи на опасность за изчезването имъ рѣдки растения и животни се забранява да бждатъ, временно или за винаги, по районно или за цѣлото Царство, брани, късани, изкоренявани и унищожавани; забравено е безразборното събиране на лечебни билки и растения.

Всѣко неспазване на нѣкоя отъ горнитъ наредби съставлява нарушение, за което законътъ (чл. 6) постановява, че се наказва по реда на законитъ за горитъ, лова и рибарството, както въ строго охранителнитъ или забранени за ловъ и риболовъ мѣста. Доколкото пѣкъ въ тия закони не сж предвидени наказания, нарушителитъ се наказватъ съ глоба до 1,000 лева по закона за защита на родната природа.

Така опредѣленитъ нарушения на закона се преследватъ по реда на поменатитъ закони за горитъ, лова и рибарството, като извършването на нарушенията се констатира отъ предвиденитъ въ тия закони органи на властта. Тѣмо тукъ, съ една забележка къмъ чл. 6, обяснена отъ § 17 на правилника, законътъ постановява, че нарушенията могатъ да бждатъ констатирани и отъ членове на Българския туристически съюзъ (членове на туристическитъ дружества), които „по отношение преследването на нарушенията на закона сж приравнени на органитъ на властта“. Съставенитъ актове чрезъ съответнитъ клонове на Съюза се изпращатъ на горската власт. Тия разпоредби на закона, именно, даватъ власт на организирания туристъ частно лице да изпълнява публичноправни функции, каквато (и не отъ най-обикновенитъ!) е констатирането на нарушения чрезъ актове, възъ основа на които впоследствие се издаватъ наказателни постановления отъ съответния лесничей. Когато действува на основание овластяването отъ закона, туристътъ се смѣта за органъ на властъ въ смисѣла на чл. 543 отъ наказателния законъ, споредъ което вече се опредѣлятъ както отговорноститъ, така и засилената защита на личността му при изпълняване на тия функции. Съ разпореденията на чл. 6, забележката, законодательтъ е далъ изразъ на довѣрие въ съзнателността на българския организиранъ туристъ, привличайки усилията и сътрудничеството му въ администрацията по провежане защитата на родната ни природа.

А. С. АНГЕЛОВЪ

Хижи и Заслони Моятъ нашиятъ ОКО

ЗАСЛОНЪ „СВ. ИВАНЪ РИЛСКИ“:

Намира се въ мѣстността „Рибнитъ езера“, Рила, въ горната частъ на долината Крива рѣка, каквото име носи началото на Рилската рѣка. Построенъ е презъ есенъта миналата година отъ Рилската св. обителъ, Софийската община и Българския туристически сѣюзъ. Стопанисва се отъ Рилския манастиръ, който за тази целъ е основалъ въ земището на манастира туристически клонъ отъ Б. т. с.

Построяването на заслона „Рибнитъ езера“ съставлява предпоследния етапъ отъ замисленото рационално (изчислено на дневни преходи отъ заслонъ до заслонъ) застрояване на Рила планина. Остава сега да се застрои и мѣстността Кобилено бранище, подъ Водния чалъ, за да може да се каже, че мрежата отъ хижи и заслони по Рила е вече склучена.

Великолепната, нахасана отъ водопади Рилска рѣка, въ чийто циркусъ се намира заслона, става сега изцѣло достъпна. Отъ друга страна, цѣлиятъ Бричеборски рилски дѣлъ, заедно съ Ай-гидицѣтъ, рѣкитѣ Илийна и Радовица, ще могатъ да бждатъ и зиме и лѣте въ всички направления обхождани, благодарение на възможната вече връзка между хижа „Македония“ на връхъ Ай-гидикъ и заслона „Рибнитъ езера“.

Най-големата планинска ценностъ, обаче, на този заслонъ си оставя самото му мѣстоположение. Заслонътъ се намира въ „сърдцето“ на Рила, еднакво отдалеченъ отъ всички нейни крайни точки. Тукъ е вжзелътъ на Шишковския, Скакавишкия, Маринковишкия, Канарския и Бричеборски дѣлове, съставляващи масива на Сръдна Рила. Всички тѣзи исполински масиви, притежаващи чисто алпийски характеръ, не сж били никога предметъ на особени планински посещения, поради значителната си отдалеченостъ отъ заселищни и хижни подстъпи. Може да се каже, че зимнитѣ преминавания по тѣзи мѣста се знаеха и се отброяваха на прѣсти.

Сега, при наличността на заслона „Св. Иванъ Рилски“, несъмнено ще слушаме по-често да се приказва за тѣзи мѣстности — ще се опознае по-всестранно планината Рила, пѣкъ и ще се привлѣкнатъ и нови идейници за Българското туристическо движение.

Що се отнася до преходитѣ, заслонътъ „Св. Иванъ Рилски“, както казахме по-горе, поради сръдищното си мѣстоположение, ще има сигурно да изиграе значителна роля за нарастване броя на напречнитѣ и надлъжни кръстосвания на Рила, а оттамъ и за планинарското овцѣтяване на родния туризъмъ.

Б. СТОИЧКОВЪ

Презъ м. февруарий т. г. секретаръ на провинциаленъ клонъ ни се обаждатъ:

„Уважаеми г-нъ Редакторе,

Изпращамъ Ви една статия отъ около 10 стр. застъгаща първия организиранъ излетъ въ Странджа планина, състоялъ се следъ Юбилейния конгресъ на Сѣюза въ Бургасъ, съ молба да я помѣстите въ февруарската книжка на „Български туристъ“ безъ съкращение. Снимки не Ви изпращамъ, тъй като по другъ поводъ бѣхъ изпратилъ седемъ снимки, а помѣстихте само две.“

Редакцията учтиво отговори на казания секретаръ, че статията не може да влѣзе нито въ февруарската, нито въ следващата двойна книжка, тъй като третира лѣтенъ излетъ, а пѣкъ за по-нататъшнитѣ книжки, ще зависи отъ новитѣ условия и възможности.

Секретарътъ не закѣснѣ да се обади наново. Въ едно остро писмо, той ни заяви, че написването на въпросната статия му било възложено отъ неговото дружество още следъ самия излетъ, че едва сега успѣлъ да намѣри време за това и че държи да не му отиде труда на вѣтъра, защото въ противенъ случай щѣлъ да направи въпросъ предъ събора, че се прави фаворизация и по отношение на българскитѣ планини, колкото и странно да изглеждало това!

Действително, много странно! Най-странното, обаче, е че списанието има редакторъ? Той е ненуженъ, щомъ като всѣки счита, че всичко каквото изпрати трѣбва обезателно да излѣзе и то безъ съкращения!

Въ единъ издаденъ отчетъ на Българското д-во „Червенъ кръстъ“ за 1940 год. намираме между другото, въ описания активъ на д-вото за въпросната година, и създаването на Българската планинска спасителна служба.

За сведение ще съобщимъ, че Българската планинска спасителна служба се създаде отъ нѣколко членове на Б. а. к. още презъ 1934 г. На следната година тази служба обхвана въ себе-си всички подобни инициативи отъ страна на всички туристически д-ва въ София и стана отдѣлна самостоятелна единица, подъ егидата на Централното настоятелство на Б. т. с. Функционирането ѝ бѣше изредно, въпрѣки малкото сръдства съ които разполагаше, благодарение на нейнитѣ членове, предлагащи си услугитѣ безвъзмездно. Така дейността на службата протече до 1940 год., когато се влѣзе въ връзка съ д-вото „Червенъ кръстъ“, въ смисълъ и то да вземе участие въ сжщата чрезъ свои представители, именно спасители-лѣкари.

ЧОВЕЦИ ОТЪ ТУНДЕСТРОНА МАСИВЪ

ГЕРМАНСКИТЪ АЛПИЙСКИ СТРЕЛЦИ НА ОЛИМПЪ

Въ древността подъ Олимпъ сж се раз-
бирали редица планини въ Гърция, чиито не-
пристъпни върхове, споредъ митологията, сж
били убежище на боговетъ. Днесъ съ името
Олимпъ се краси планината, намираща се на
границата между Тесалия и Македония. Този
масивъ се дѣли на две части: низкъ и
високъ Олимпъ. Високиятъ дѣлъ на плани-
ната образува единъ рѣбъ съ 2.800 м. срѣдна
височина. Най-високиятъ връхъ на Олимпъ
е Митика (2.918 м.), доскоро считанъ за пър-
венецъ на Балканитъ, но въ сжщностъ рав-
ненъ по височина на нашия Елъ-тепе. Следъ
него идва Стефани или Тронътъ на Зевсъ
(2.910 м.). По характеръ Олимпъ прилича на
нашия Пиринъ, съ тази разлика, че склоно-
ветъ му съ много по стръмни и като така из-
качването на върховетъ става много по-трудно.
Интересно е да се отбележи, че сжществув-
ва известна идентичност и въ наименованията
въ тѣзи два масива. Склоноветъ на в. Митика
образуватъ откъмъ северо-западъ Мегали—ка-
занъ, което значи Голѣмия казанъ. Всѣки
знае за Малкия и Голѣмия казанъ въ Пиринъ,
разположени подъ първенцитъ му Елъ-тепе
и Кутело.

За първи пътъ Митика бива изкачванъ
презъ 1913 г. — лѣтото, отъ двамата швей-
царци Боасана и Б. Бови и гъркътъ Како-
лосъ. Второто изкачване става отъ известния
швейцарски алпинистъ Марселъ Курцъ презъ
1921 г. По сжщото време той изкачва за първи
пътъ и Трона на Зевсъ, считанъ за много по
труденъ отъ първенеца на Олимпъ. Следъ
това се правятъ доста опити, предимно отъ
швейцарци, за завладяването на тѣзи два върха
лѣтно време. До 1929 г., обаче, изкачванията
на Митика сж само 10, а тѣзи на Трона на
Зевсъ — едва 2. Следъ основаването на
Гръцкия алпийски клубъ, т. е. края на 1928 г.,
изкачванията на Митика лѣтно време бързо
нарастватъ. Тогава започватъ и опититъ за
зимното завладяване на първенеца. За първи
пътъ Митика е билъ изкачванъ зиме презъ
1931 г., а за втори и последенъ пътъ презъ
1934 г., докато Тронътъ на Зевсъ бива из-
качванъ презъ 1933 г. за пръвъ и последенъ
пътъ. Зимнитъ изкачвания сж били извършени
отъ френски, швейцарски и гръцки алпинисти.
Че върховетъ на Олимпъ сж мжчно достижими
показва и обстоятелството, че митологията ги
е избрала за убежище на боговетъ.

Напоследъкъ трагично загиналиятъ италиански
алпинистъ отъ първа величина Комичи бѣ успѣлъ

да изкачи Митика по-северозападнитъ му от-
веси, т. е. откъмъ Казанитъ. Това изкачване
бѣ голѣмо събитие за цѣлия планинарски свѣтъ
и сигурно за много време ще остане единствено.

Връхъ Митика е изкачванъ лѣтно време и
отъ българи:

Особеното въ този масивъ е това, че по-
литъ му почватъ отъ 0 м. надморска височина за
да се развиятъ въ върхове до 2,900 м. Пътътъ
къмъ планината е: Солунъ — гарата Литохо-
ронъ, намираща се на самото крайбръжие —
манастира св. Дионисий.

При тѣзи обяснения ще предадемъ едно
описание на единъ отъ германскитъ стрелци,
участвували въ военното завладяване на Олимпъ,
съответно първенеца му Митика.

— „На 15 априлъ въ шестъ и половина часа
следъ пладне започваме изкачването. Скоро
избързваме напредъ предъ дивизията си. Предъ
погледа ни се открива дивна многобагрена
картина. Подъ насъ е свежозелената долина, а
задъ нея — бледото Егейско море. Бѣлитъ
върхове на снѣжния Олимпъ блѣстятъ предъ
насъ. Докато бавно се катеримъ нагоре по
планината, подъ нозетъ ни се развива лютъ
бой. Ясно виждаме, какъ свѣткатъ дулата, сивитъ
облаци на ударитъ, чуваме тракането на кар-
теचितъ и тѣпия грохотъ на артилерията.

Въ 10 часа правимъ краткъ отдихъ, за
да дочакаме изгрѣва на луната. Къмъ три часа
следъ полунощъ продължаваме. Отначало се
движимъ изъ огромната котловина, която олим-
пийскитъ масивъ образува тукъ. Тежки обла-
ци покриватъ небето; само от време на време
луненъ лжчъ успѣва да се прокрадне презъ
плътната завеса. Отъ противника ни поменъ.
Въ 7 ч., следъ малка почивка, започва послед-
ниятъ етапъ на изкачването по снѣжния връхъ.

Ръми. Скоро дъждътъ се обръща на снѣгъ.
Отъ долината се издига мъгла. Все още до-
лавяме отъ падинитъ въ Олимпъ глухия трѣ-
съкъ на артилерията. Катеримъ се по скали,
преминаваме обширни снѣжни полета. Лошото
време се превръща въ буря. Съ страшна сила
снѣжната вѣялица брули хребета, по който
плъзимъ. Снѣжинкитъ се забождатъ като игли
въ лицата ни. Заслѣпени, замаяни превъзмог-
ваме мжчително и бавно метритъ. Най-сетне —
цельта. Въ 11 часа преди обѣдъ знамето съ
пречупения кръстъ се вѣе надъ върха на бого-
ветъ! Кжса военна команда — ние поздравля-
ваме флага, поздравляваме Фюрера и нашата
родина. Трикратенъ поздравъ „Зигъ-хайлъ“
за Фюрера проехтява на върха. И после за-
почва спускането. Въ шибачата снѣжна буря
се плъзгаме по уритъ, пресичаме почти от-
весни заледени пространства, едва поемаме
дъхъ отъ силния вѣтъръ — и така съ часове.

Късно следъ обѣдъ стигаме въ манастира
св. Дионисий, разположенъ въ долината. Спи-
раме тукъ, за да изсушимъ мокритъ си дрехи
предъ пламтящия огнь въ камината. Запѣ-
вѣдъта бѣше изпълнена.“

Б. СТ.

ПРИДВОРЕНЪ
ДОСТАВЧИКЪ

МАРКО КОСТУРКОВЪ

БУЛ. ДОНДУКОВЪ, СОФИЯ

ПЪРВИЯТЪ
СПОРТЕНЪ
МАГАЗИНЪ
ВЪ
ЦАРСТВОТО